No. 39. Donderdag 29 September 1921. 21ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

De Opening der Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen.

In den namiddag van 24 September l.l. werd deze instelling officieel geopend door de Presidente, mevrouw Ros-Vrijman. De belangstelling was groot. Vele autoriteiten, en anderen, waren in het gebouw Westeinde 46 aanwezig, o.m. mevrouw De Graaff, de echtgenoote van den Minister van Koloniën (Z.Exc. was, evenals B. en W. van Den Haag, door ambtsbezigheden verhinderd).

Aan de ter ontvangst der genoodigden ingerichte vertrekken verleenden bloemen een feestelijken aanblik.

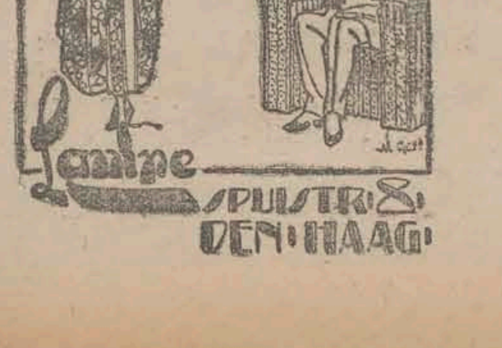
De openingsplechtigheid ving aan met zang van eenige Maleische liederen door Mevr. de Steurs, met begeleiding op het klavier van den heer Hans Goemans; ook eindigde de bijeenkomst met een paar geestige moderne chansons, ten slotte gevolgd door het bekende „Holland" van Cath. v. Rennes. Vreugdetonen! Daartusschen, de groote schakel, het eenige en hoofdnummer van het officieel programma, de rede van de Presidente, welker inhoud onzen lezers uit de dagbladen bekend is. Toch dient er hier iets van gezegd. De kloeke en met overtuiging uitgesproken rede vestigde den indruk, dat men hier met vol vertrouwen de toekomst tegemoet ging, zij het dat de spreekster een toon in mineur aansloeg, waar de financieele vooruitzichten ter sprake kwamen. Waren en zijn nog de moeilijkheden vele, ze zijn er om overwonnen te worden, zei mevrouw Ros, die overigens in haar rede een overzichtelijk beeld gaf van de wijze, waarop de school tot stand gekomen was van het oogenblik af dat, in Maart '20, zuster Hellemans ten huize van mevrouw van Deventer het initiatief er voor genomen had tot dezen dag toe. Spreekster eindigde met den wensch uit te spreken, dat deze school aan haar doel zou mogen beantwoorden: het bekwamen van jonge meisjes en vrouwen voor de taak van huisvrouw en moeder in de tropen.

In den loop harer rede had mevrouw Ros gelegenheid gevonden een ieder, van hoog tot laag, dank te zeggen voor het aan de werkzaamheden genomen aandeel, allereerst zuster Hellemans, de Directrice, die met een enkel woord repliceerde, waarbij zij haar vreugde uitsprak dat het kindje geboren was.

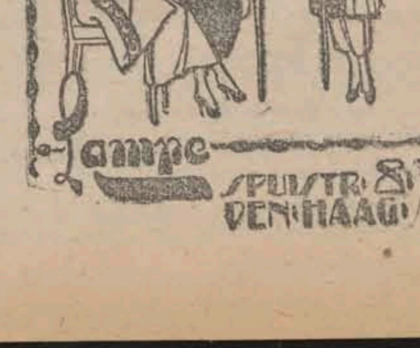
„Denn mit der Freude Feierklänge
Begruszt sie das geliebte Kind".

Ook de werklieden mochten een woord van dank in ontvangst nemen.

De heer Gerlings was de tolk der aanwezigen, toen hij in een van sympathie getuigende toespraak hulde bracht aan Presidente, Directrice en allen,

die hunne krachten aan dit nobel werk hadden gewijd.

Op het officieele gedeelte volgde een aangenaam samenzijn, terwijl de inrichting in oogenschouw werd genomen. Door de zeer goede zorgen van mevrouw de Baronesse van Lijnden-v. Schmidt auf Altenstadt, die bereidwillig het toezicht op het buffet op zich genomen had, bereikte men de straatdeur niet alvorens hare assistenten, eenige jonge dames in Indische kleedij, den gasten gracieuselijk eenige verversching hadden aangeboden.

De voorzitter van „Oost en West", die met den secretaris deze vereeniging vertegenwoordigde, gaf aan mevrouw Ros de verzekering, dat, waar deze school mede strekken zou om den band tusschen Nederland en de Koloniën nauwer toe te halen, zij op de sympathie en den steun van het Hoofdbestuur der Vereeniging zeker zal kunnen rekenen.

Medische voorlichting voor de Tropen.

Een bedenkelijk verschijnsel in den jongsten tijd is, dat de Nederlandsche jongelingschap — maar ook zij, die wat verder in leeftijd gevorderd zijn — weinig of geen lust toont om, terwijl de arbeidsmarkt hier te lande vaak overvoerd is, in de koloniën, waar werkkrachten op menig gebied te kort schieten, een behoorlijk levensbestaan zich te verzekeren.

Bedenkelijk in die mate, dat de Regeering het noodig heeft geacht een commissie te benoemen, welke heeft te onderzoeken de oorzaken, waaraan dit euvel is te wijten en aan te geven de middelen ter bestrijding ervan.

Die oorzaken zijn van uiteenloopenden aard. Op een enkele moge hier de aandacht gevestigd worden, bijaldien deze ligt op een terrein, waar de Vereeniging Oost en West in 't bizonder werkzaam is, de verspreiding van meerdere kennis in Nederland van de koloniën.

Bedoeld wordt de averechtsche of overdreven voorstelling, welke velen, in alle lagen der maatschappij, zich gevormd hebben, hoe dan ook, van het Indische klimaat, van het ontstaan, den aard en de gevolgen van ziekten, welke onder de tropen heerschen.

Onnoodig als het is over deze bekende zaak hier uit te weiden, rijst nochtans de vraag: op welke wijze tegen wanbegrip en vooroordeel moet opgetreden, hoe inderdaad „ongezonde" denkbeelden op dit punt met goed gevolg kunnen bestreden worden?

Het antwoord op die vraag ligt voor de hand. Zouden al ettelijke middelen worden beproefd, geen enkel kan zoo doeltreffend zijn als dit eene, maar waarvoor de hulp van deskundige zijde, van den Indischen geneesheer vereischt wordt: *medische voorlichting voor de tropen.*

Militaire exploratie van Nederlandsch-Nieuw-Guinea.

1907—1915.

Nos armées ont aussi travaillé pour la civilisation!

J. Ambert.

III.

In hoofdstuk III treffen wij kort en zakelijk het onopgesmukte relaas aan van de verrichtingen der detachementen, met zooveel élan begonnen en ten einde gebracht door onze officieren en hunne kranige manschappen — blank en bruin — in Zuid Nieuw-Guinea, West Nieuw-Guinea, Noord Nieuw-Guinea en het Mamberamo Gebied. Wij moeten kortheidshalve den lezer verwijzen naar de bladzijden 33 tot en met 74 van het Verslag, doch zullen hier enkel het een en ander, volgens onze eigen aanteekeningen, aanstippen omtrent de omzwervingen der militaire exploratie-detachementen.

Het detachement van Zuid Nieuw-Guinea werd, naar men weet, in 1907 ingesteld op aanstichting van den G. G. van Heutsz, met de bedoeling een stelselmatig onderzoek te beginnen in geheel het Zuidelijk deel van Nederlandsch Nieuw-Guinea.

Tot de opheffing van dat detachement in October 1913 (Gouv. Besluit 14 Juli 1913 no. 44) is dat onderzoek van veelzijdigen aard onverpoosd voortgezet.

Zuid Nieuw-Guinea — aldus gaf de Luit. ter zee 2e klasse F. F. van der Ven een korte doch karakteristieke beschrijving, eigenlijk meer schildering, van „*The Devils Own Country*" gedurende een voordracht, welke hij in 1912 in de Koningszaal van *Artis* te Amsterdam voor de leden en genoodigden van het Kon. Ned. Aard. Genootschap heeft gehouden — is eigenlijk niets anders dan een troostelooze laagvlakte, modderig en moerassig, hier en daar afgewisseld door groote plassen, en bijna geheel bedekt met een droefgeestig stemmend oerbosch. Dicht in elkaar geslingerd liggen er de lianen door het lagere onderhout en maken het doordringen veelal uitermate lastig. Hoog in de boomen, waarboven men de zon vermoedt, laten zich de vogels hooren. Maar op den vochtigen bodem huizen in de zwarte donkerte slechts reptielen en insecten. Bij duizenden gonzen muskieten om je heen, bij myriaden ziet ge strijdlustige mieren van allerlei grootte

Feuilleton.

Indië

in den spiegel van den Oceaan.

Beeld van Rust, Lijn en Kleur
door P. J. ZÜRCHER Jr.

IV.

Den volgenden morgen, reeds vroeg, is de Arabier present. Hij treedt brutaal op, want hij voelt, dat hij gewonnen heeft en zijn zwarte, fonkelende oogen, voor welke Ardjo en zijn vrouw als kinderen zoo bang zijn, schieten vuur. Hij moet nu antwoord hebben, zoo niet, dan zal hij zijn maatregelen nemen. En Ardjo en zijn vrouw zwichten. Als toewan dan toch zoo goed voor hun kind zal zijn, als hij belooft, welnu, dan moet het maar. Het is ten slotte de wil van Allah, die spreekt, en Allah, die goed en bovenal rechtvaardig is, zou toch nimmer kunnen gedogen, dat hun kind onrecht zal wedervaren.

Het tragische proces heeft zich voltrokken, doch aan de desa is niets hiervan te bespeuren. Als alle dagen staat boven het dorp de zon te midden van een veld van goud, dat in alle richtingen in het donkere blauw van den hemel uiteen vloeit en de desa met al zijn huisjes, zijn boomen en zijn stille leven overstroomd. Over het geval wordt niet gesproken. Ardjo en zijn vrouw dragen hun leed in zwijgzame berusting en de desa zwijgt......

De avonds, als in het Westen de zon ondergloeit, de schemer over het dorp daalt en donkere contouren legt om al wat vorm heeft, dan worden de lichten ontstoken, de olielampen met haar rossigen gloed, waarvan hier en daar ijle lichtbundels, als naalden zoo scherp, door de schier niet waar te nemen kleine openingen van de bamboezen vlechtwanden in de duisternis priemen. Dan is de rust van den nacht gekomen over het stille dorp......

In het droge seizoen — vooral wanneer de maan aan den zwarten nachthemel verschenen is, angstig bleek, zet men zich tot stil genieten. Men kan dit waarnemen aan den fluisterzang, die opklinkt, doch nimmer opwekkend stemt. Het is een dier uitingen van de ziel van een mensch, die komt onder de bekoring van het onverklaarbare, dat zich aan zijn waarneming heeft vertoond. De klanken zijn droefgeestig, ze klagen — schijnbaar — van leed, wie weet van hoe lang; ze schrijnen de ziel van den

ch ijverig voortbewegen en van alle kanten buien de bloedzuigers hun lange, elastische lichamen ar u toe. 't Is er, kortom, vreeselijk unheimisch, alles wat is neergevallen ligt te rotten.

Deze groene woestenij is door vele kreekjes en ok door enkele groote rivieren doorsneden. Vooral e Digoel in het Oosten en de Eilandenrivier, meer ar het Westen, vormen reusachtige toegangsgen. Is men ten slotte moeizaam door de wilders heen geworsteld, dan rijst plotseling als een uur het Centrale gebergte op. Reusachtig en masef, lijkt het nog grooter door het plotseling opzen boven het laagland. Het strekt zich uit van r uit het Oosten naar ver in 't Westen.

Spreker gaf eenige bijzonderheden over onderekingstochten in het moerasgebied, dat zich groondeels uitstrekt tusschen de Eilandenrivier en de igoel. Ook de Mapi voert er heen, een vrij groote vier, die ongeveer anderhalve dag stroomens bearbaar is voor kleine schepen als die van de Gouernementsmarine. Met het politie- en communiatievaartuig *Anna* kan men dan nog een halven g stroomopwaarts komen; daarna kwam men al poedig op wijde plassen van 5 tot 10 voet diepte, egroeid met lage gewassen als rizophoren van de uststreek. Het was uiterst moeilijk zich hier te riënteeren, zoodat men den afgelegden tocht moest erken met roode en witte lapjes aan de takken. Deze plassen waren zeer uitgestrekt, van 100 M. tot nkele kilometers lengte. Op een der grootste plasen bleef men liggen, hopende bij helder weer uitcht te krijgen op het gebergte. Op een omgehaken boom werd een soort tafeltje gemaakt om de strumenten op te stellen, maar in dien weeken oerasbodem was de kwikspiegel bijna altijd in illing. Na veel mislukte pogingen gelukte het eindelijk de gewenschte peilingen op het gebergte te erkrijgen.

Kapitein Weber en luitenant Van der Ven zijn cht dagen in deze troostelooze waterwereld gebleen, samen in een kleine jol, zonder een enkele aal op vasten bodem te kunnen stappen.

Spr. vertelde nog van andere tochten op de Eilandenrivier en hare zijtakken, het gaf hem aanleiding ot woorden van weemoedige herinnering aan den uit. ter zee *J. L. Andreae*, een der latere deelneers aan het exploratie-detachement, die volgens erichten van den jongsten tijd is omgekomen in ienst der wetenschap, verdronken bij het oversteken van de Wildeman-rivier [1]).

(*Wordt vervolgd.*) A. R. v. O.

[1]) Omtrent den tocht, in den loop waarvan de luit. t. z. Andreae den dood vond, meldt het Kort Verslag van Zuid N.-Guinea over December 1911: Den 23en van verslagmaand vertrok de Assistent-Resident met den luitenant Feuilletau de Bruin naar de Eilandenrivier en werd den 27 d.a.v. het Zwaluwbivak bereikt. Aldaar was aanwezig de Officier van Gezondheid De Kock, die hun mededeelde, dat de detachementscommandant Le Cocq d'Armandville den 29en dezer in het Zwaluwbivak terug werd verwacht. Den 31en kwam van het stoomsloepenbivak Tjemara de stoomsloep, die daar gestationneerd was om de colonne naar het Zwaluwbivak terug te brengen, op laatstgenoemde plaats aan met een voor den Assistent-Resident van den detachementscommandant bestemd bericht, het ondervolgende inhoudende. Den 7en December werd in twee van elkaar onafhankelijke colonnes van uit Ruimzicht gemarcheerd naar het N.-W. De eene colonne, onder commando van genoemden detachementscommandant en waarbij als 2e officier was ingedeeld Kapitein Helb, moest het noordelijk gelegen bergland zoover mogelijk verkennen. De andere colonne stond onder bevel van den Luitenant ter zee Andreae en daar deze het meet- en peilingswerk had te verrichten en daardoor te veel afhankelijk was van het weer, kon hij niet aan den anderen troep gebonden blijven. Te voren was door Kapitein Helb op ± 4 dagmarschen van Ruimzicht een magazijn opgericht, waarin voor beide colonnes voor 3 dagen vivres waren opgelegd. Door beide colonnes werd voor 14 dagen vivres meegenomen, zoodat beiden 22 dagen konden uitblijven. Daar de Z.-rivier (vermoedelijk de Boven Reigerrivier) een kali bleek te zijn van zoodanigen omvang, dat er geen sprake kon zijn om haar over te trekken, werd besloten langs de waterscheiding van bedoelde rivier en Vriendschapsrivier het gebergte in te trekken. Gedeeltelijk kappende, gedeeltelijk jagersporen van Kaja-Kaja's volgende, werd spoedig een fatsoenlijke hoogte bereikt. Terrein en klimaat waren echter abominabel. Bijna elken morgen viel er een stortregen, die juist ophield als men het regenwater zoo noodig had, n.l. wanneer er gebivakkeerd werd, want slechts een paar malen gelukte het de colonnes een bivakgelegenheid te vinden, waar water te krijgen was. De overige dagen moest men zich behelpen met het in de tenten opgevangen regenwater. Het den geheelen dag rondloopen in natte kleeren bij een temperatuur van 12 à 14° C. wreekte zich al spoedig en kreeg de colonne veel zieken, w.o. buik- en koortslijders. Aan dysenterie overleden 2 dwangarbeiders, terwijl een derde dwangarbeider in een afgrond is gestort en spoorloos is verdwenen.

De rivier, die de beide colonnes op den heenmarsch doorwaad hadden, was zwaar aan het bandjiren. De Luit. ter zee *Andreae*, die daar reeds 2 dagen eerder was aangekomen, had op den dag van aankomst der colonne Le Cocq d'Armandville besloten de rivier met een vlotje over te trekken, hetgeen hem echter door de meest ervaren prauwenvoerders sterk was ontraden. Hij zette echter zijn plan door en stak met 2 dwangarbeiders, allen evenals hij goede zwemmers, van wal. Dicht bij den overkant gekomen gelastte hij dat allen er af zouden springen, waarop ook hij van het vlot afsprong. Door den sterken stroom aangegrepen, kon hij zich niet langer staande houden...... waarna hij plotseling verdween om niet meer boven te komen.

Westerling, die ze niet begrijpt en hem doen vragen: is dat volk wel gelukkig? Deze vraag is eer natuurlijk, gesteld als ze wordt door hem, die het volk van de desa niet kent en wiens zielediepten hij niet peilen kan. Zeker, dat volk is, in zijn breede agen, volkomen gelukkig. Want Kromo heeft maar eer weinig noodig om gelukkig te zijn. Zijn psyche s eenvoudig als die van een kind. Hij streeft niet naar weelde-bezit, doch vermeidt zich in het weinigje dat binnen zijn bereik ligt en waaruit hij — zonder zich in te spannen — met de oneindige stof zijner fantasie zelve zijn geluk opbouwt. Het gebied zijner beschouwing is niet wijd begrensd, het omvademt in hoofdzaak het directe eigenbelang en — indien hij getrouwd is — ook dat van zijn gezin. Groote problemen kent hij niet. Het begrip smart, waar het anderen betreft, is hem vreemd. Hij heeft er in zijn taal een woord voor, doch hij voelt er de beteekenis niet van. Medelijden is hem daarom onbekend. Ook hiervoor is zijn taal een woord rijk. Het is het bekende „Kassian", dat hij niet nalaat bij voortduring te bezigen, wanneer hij bij anderen medelij voor zich zelven wil opwekken, doch, dat in zijn gemoed geen diepe plaats kan vinden, wanneer anderen het tot hem richten. De Islam predikt geen erbarmen en zijn natuurlijke aanleg schijnt ongevoelig voor een intiemere aanraking met dat schoone, veel-omvademende begrip. Dus is hij gelukkig.

Doch de Inlander is daarom niet slecht. Hij is eenvoudig product van de omstandigheden, nimmer opgenomen in de intieme sferen van het hoogere gevoelsleven, dat voortkwam uit de voortschrijdende beschaving. In de zijne, die nagenoeg uitsluitend op kunstgebied voortging zich te ontwikkelen, was daarvoor geen plaats ingeruimd. En leermeesters, om hem deze begrippen bij te brengen, bezat dit groote volk van kinderen al evenmin. Een strenge eerbiediging van den adat [1]) hield de lagere standen imperatief van de hoogere kasten gescheiden. Vertrouwelijkheid tusschen deze beiden bestond niet, zoodat van inenting van hoogere gevoelens eener reeds fijner ontwikkelde kaste, op de ziel van een minder bevoorrechte geen sprake kon zijn. Zoo leefde dit millioenenvolk voort, zonder eenige leiding, aan zich zelve overgelaten, en gelijk een boom in het wild opgeschoten, nimmer gesnoeid, een beeld van grilligheid en verwildering ten toon spreidt, zoo lag het voor de hand, dat de ongesnoeide ziel van dien prijsgegeven mensch vele uitwassen kreeg, die hem niet sieren konden en edeler eigenschappen verhinderden zich te vormen of verder te ontplooien. Zoo is de inheemsche volksziel, onge-

[1]) Lands-gewoonten.

De Indische Filmdemonstratie in het Kurhaus.

De Nationale Filmfabriek te Bloemendaal organiseerde met het Koloniaal Instituut te Amsterdam op den 23en dezer een Indische filmdemonstratie in de groote zaal van het Kurhaus te Scheveningen, vele invités hadden een kaart ontvangen, de leden van Oost en West hadden allen toegang. Ons past hiervoor vriendelijk dank te betuigen. Misschien zou de beleefdheid nu ook vergen, dat wij niets dan goeds zeiden van het ons geschonkene, men mag een gegeven paard niet in den mond kijken. Wij meenen echter zoodoende toch niet in den geest te handelen van hen, die de demonstratie hebben georganiseerd. De gastheeren hebben meer aan een weergave van den algemeenen indruk, dien zij uit den besloten kring nabij het doek niet hebben kunnen vernemen. Die indruk is een groote teleurstelling geweest.

Het Koloniaal Weekblad had in zijn „Opwekkend bericht” melding gemaakt van een filmdemonstratie. Tjokvolle trams gingen hierop in. Wij behoorden tot hen, die vroeg genoeg waren om een plaats binnen de zuilen van de zaal te bemachtigen.

De heer Delprat opende den avond met een rede, die niet verder reikte dan zijn naaste omgeving, zoo minstens 9/10 der opgekomenen negeerende. Wij hebben niets ervan verstaan.

Aan de filmvertooningen gingen geen korte, pakkende inleidingen vooraf, maar wel lange lessen, door den heer van Vuuren zóó uitgesproken, dat ook deze voor het meerendeel der bezoekers niet te verstaan waren. *) Zeker is dit om den inhoud ervan te betreuren, maar een lezing met film is iets anders dan hetgeen hier was toegezegd: een filmdemonstratie met toelichting. Om deze reden was de lange lezing hier al niet op hare plaats, en nu de stem van den spreker de zaal niet kon beheerschen, werd het gehouden college een plaag voor hen, die niets te zien en niets te hooren kregen.

Voor zoover het Syndicaat voor filmopnamen in Oostersche landen zich tot taak stelt zeden en gebruiken vast te leggen, kan een film als die van het vertoonde „Doodenfeest bij de Toradjas” groote wetenschappelijke waarde hebben. Welke gevoelens een dergelijke vertooning echter opwekt bij het Nederlandsche publiek, wordt goed vertolkt door een opmerking, die ik opving: „Zou het personeel van het Haagsche slachthuis ook tot de genoodigden behooren?”

Streven de organisators van dergelijke demonstratiën ernaar te boeien en belangstelling of verlangen naar nadere kennismaking op te wekken, dan zullen zij hunne publieke lessen anders moeten inrichten. Zij kunnen in het feit, dat den 23sten een zeer groot aantal der bezoekers bij de pauze reeds huiswaarts ging, een leerzame vingerwijzing zien.

Hoewel de opnamen, die wij te zien kregen, niet altijd oordeelkundig gekozen schenen, is daarin toch voldoende stof om er een interessanten avond met aantrekkelijke beelden mee te vullen. Het is dus niet om af te schrikken dat wij ons kritiek veroorlooven, doch integendeel om tot beter aan te moedigen.

G. N.

*) Door vele dergelijke klachten werd de heer van Vuuren genoopt zijn rede in ons weekblad op te doen nemen, waartoe wij bereid zijn, naar gelang onze beschikbare ruimte.
Red.-Comm.

Uit een Onderhoud met den heer Wadia.

Evenals de heer A., die zijn indrukken weergaf in het morgenblad van de *Nieuwe Courant* van j.l. Vrijdag, genoot ik het voorrecht een onderhoud te hebben met bovengenoemden, wakkeren Britsch-Indiër — Pers van oorsprong — wiens kranige rede op 22 dezer in het gebouw de Ruijterstraat 67 gehouden, bij zijn talrijke toehoorders buitengewoon insloeg!

Is 't niet uitnemend goed voor ons Westerlingen, Nederlanders in het bizonder, eens duidelijk te hooren wat wij van den Oosterling kunnen leeren en hoe in ruil voor zijn dieper geestelijk inzicht hem in onze practisch wetenschappelijke veroveringen, vooral ook economisch, te doen deelen?

Wetend, dat de heer Wadia dapper naast Annie Besant gestreden heeft voor *home-rule* en daarom ook met haar geïnterneerd werd, terwijl thans door de Engelsche regeering veel prijs gesteld wordt op beider oordeel, begon ik met hem het een en ander te vragen over den tegenwoordigen toestand in Britsch-Indië, daar 't mij niet onbelangrijk leek uit zijne mededeelingen vergelijkingen te maken met betrekking tot de volksbeweging in Ned.-Indië.

Uit alles wat ik van hem hoorde, bleek mij het groote verschil tusschen beide landen zóó, dat zij eigenlijk niet te vergelijken zijn.

Al moge in beide, in en na den jongsten Europeeschen oorlog, het nationaliteitsgevoel zijn ontsnoeid met tal van wilde eigenschappen in der eeuwenduur voortgegroeid. De vormende hand heeft langen tijd ontbroken om er het goede uit op te kweeken, waarvan de kiem aanwezig, slechts op de eerste aanraking van het grootere intellect van den hovenier te wachten lag.

En waar dit goede volk zich zelve leiding gaf — in zijn kunst — daar bereikte het een groote hoogte. Want zijn uitingen op dit gebied getuigen alle van een sterk ontwikkeld harmonisch gevoel en van onbetwisten grooten aanleg. Ziet de woningen van de Batakkers en der Minangkabauers op Sumatra, der Toradja's op Celebes en ge staat versteld van wat zij met primitieve hulpmiddelen tot stand hebben gebracht. Houtsnijwerk tot in den top van het hoog opspitsende dak van hun woningen, waaraan de gebogen lijn van goeden smaak en kunstzin getuigt. Buigt u eens over de kantwerken henen van de Palembangers en het ragfijne filigrijn-zilver der Maleiers aan de Westkust van Sumatra, of toeft bij de batiksters op Java en overtuigt u daar van de wijze, waarop die sobere, blijmoedige vrouwtjes, op haar tiker (matje) gezeten, de beenen onder zich gekruist, zonder eenige pretentie, zich aan haar kunst-ambacht geven. Nog vele andere edel-ambachten worden door hen beoefend, als bijvoorbeeld: de edelsmeedkunst, ledersnijwerk, het vervaardigen van de wajang-beelden (poppenkast), het snijden van godenbeeldjes van de wajang in karbouw-hoorn, waarbij de geliefde figuren der goden Petroek, Ardjoena en Rama meestal de uitverkorenen zijn. Bij al deze werken vindt ge in iedere lijn en in elk profiel van de voorwerpen, die slechts met primitieve middelen worden gemaakt, de uiting van een tot in haar diepste wezen doorvoelde kunst. In al hun grooten eenvoud zijn deze desalieden, die nimmer bewierookt worden om hun bijzondere gave, kunstenaars par droit de naissance, zonder jacht op effect, anders dan om het hoogste van hun „kunnen” te bereiken voor zichzelven; ze zijn pretentieloos en nederig, alsof ze niet begrijpen de groote waarde van het door hen gewrochte, dat toch zoo diep uit hun ziel is gekomen. Wellicht ook is deze nederigheid slechts schijn; misschien is hij wel op de hoogte van de waarde van zijn kunstproduct en — wie zal het zeggen — gaat hij er ook wel prat op, te midden van zijn landgenooten in zijn veilige desa, doch in ieder geval sluit zijn Oostersche ziel zich onmiddellijk voor den onbescheiden Westerling, die dikwijls ongevoelig ruw alles met zijn „ongeloovige” vingers betast, wat hij teer en fijn en in wijding, uit zijn ziel tooverde. Het scherpe licht van hoogere kennis en wetenschap, dat van dezen uitstraalt, schijnt op den gevoeligen Oosterling in te werken als het scherpe licht van de zon op den appel van zijn donkere oogen, waarachter zijn nog duisterder ziel droomt. Hij schijnt het niet te kunnen verdragen, en zwijgt er over.

(Wordt vervolgd.)

waakt, in Britsch-Indië is dit op véél ruimer en dieper basis het geval, staat de beweging blijkbaar onder leiding van in alle opzichten betrouwenswaardige personen van zoo hoogstaand karakter en algemeene ontwikkeling, als Annie Besant, Wadia, Tagore, Khan, om maar enkele te noemen, die zich ook hier hebben doen hooren.

Gandhi, de leider der „non-coöperation"-beweging, werd door den heer Wadia, die 't niet met diens leer eens is, een heilige genoemd, die juist door zijn voorbeeldigen levenswandel zulk een onmetelijken invloed heeft, vooral op de breede lagen der landelijke bevolking. Jammer, dat hem politiek inzicht geheel ontbreekt en hij daardoor onwillekeurig zijn volgelingen op 't dwaalspoor en in groote moeilijkheden brengt.

Met Annie Besant is de heer Wadia het eens, dat ter voorkoming van altijd jammerlijk bloedige revoluties, de weg tot zelfbestuur moet liggen in samenwerking met de Engelsche regeering, maar hij laakt mevrouw Besant's propaganda tegen den persoon van Gandhi. Als gewezen handelsman en ijverig strijder voor de belangen van de arbeidersklasse, weegt bij hem vooral ook de economische zijde van het vraagstuk.

Z.i. heeft de jongste Mohamedaansche Mopla-opstand niets met Gandhi uitstaande en zal het Britsch-Indische nationalisme voortgaan zich in evolutionaire richting te ontwikkelen.

Zoo ja, dan zal dat goede voorbeeld zeker heilzamen invloed uitoefenen op Ned.-Indië.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Suikerindustrie.

In de *Java Bode* wordt gewezen op de stelselmatig onjuiste, althans tendentieuze voorlichting nopens de faits et gestes van de suikerindustrie.

De *Neratja* noemt het Suikerkapitaal kort en krachtig de „verdrukker van de volksbeweging."

De *Sinar Hindia* gaat nog veel verder en spoort de arbeiders aan, hun oogen te openen en een actie tegen het kapitalisme te voeren.

De *Java Bode* kan niet met deze meening meegaan en schrijft o.m.: Zeker, de Suikerindustrie is lang niet volmaakt — maar waar is dat wèl zoo? — er zijn fouten begaan en er is niet altijd opgetreden, zooals het behoorde. Maar vergeten wordt, dat de suiker in de producten-belasting over 1920 *f* 124 millioen opbracht, naast 10 millioen uit de tijdelijke Suikerbelasting over 1919.

De vijanden van het kapitalisme verzuimen mede te deelen, dat de Suikerindustrie circa *f* 20 millioen ten voordeele van den Inlander aan grondhuur alleen opbrengt...... Zij zouden, indien zij dit wel deden, hun invloed verliezen. Want eenig en eenigst doel is: de werknemers opzetten tegen het kapitaal.

Indië zelf, de Inlanders en hun omgeving hebben van de aanwezigheid der suikerindustrie onnoembaar veel profijt.

De suikerindustrie woont in Indië in een glazen huisje; ieder weet alles wat zij doet of...... meent het te weten.

„Zeller heeft geen ongelijk," zoo schrijft de heer Van der Mandere in de *Ind. Mercuur*, „waar hij zegt, dat de Javasuikerindustrie gemakkelijk en volledig te treffen is; te treffen in den benoodigden grond voor het riet, in de Inlandsche werkkrachten, in de tuinen en in de fabrieken. Slechts dan, wanneer de suikerindustrie steunt op een zeker moreel gezag, kan zij haar tekort aan formeele macht dekken. En juist daarom mag het de vraag heeten of men, zoolang de Inlander niet uit eigen overtuiging kan en zal begrijpen de beteekenis, die de suikerindustrie voor Java heeft, goed doet dit moreel gezag te laten verloren gaan door die industrie in het openbaar te betichten van veel wat onjuist is en in elk geval alleen voor haar door bijzondere donkere bril gezien wordt."

De schrijver zegt hier dingen, besluit de *J. B.*, die elke vijand van de suikerindustrie behoorde te overdenken, alvorens hij zijn haat en afgunst tegen die industrie in kwaadwillige en onjuiste krantenartikeltjes uitstort.

De bevolking en de cultures.

Aan het verslag van de algemeene vergadering van de Plantersvereeniging Semarang-Kedoe, opgenomen in de *Loc.* — waarlijk geen reactionnair blad! — ontleenen wij o.m. het volgende:

Allereerst kwam aan de orde de bespreking van een betere contrôle ter tegengang van diefstallen van kapok, koffie en andere producten, welk onderwerp door den heer *Holthuis* werd ingeleid.

Spr. deelt mede, dat de diefstallen op de ondernemingen elk jaar toenemen en thans reusachtige afmetingen hebben aangenomen. Spr. geeft daarvan verschillende staaltjes. De landrechters straffen hen, die bij geluk gevat worden, te licht. Een ass.-resident, die ergens tevens landrechter was, strafte een dief, die één stukje suikerriet stal, even zwaar als een, die een kar vol stal. De dessapolitie, vervolgt spr., bestaat uit vrienden van de beruchte dieven. Spr. geeft cijfers van diefstallen op de onderneming Tlogo ter illustratie van zijn betoog, betrekking hebbend op de peper en kapok; hij dringt ten slotte aan op het aanstellen van veldpolitie, z.i. de eenige manier om de diefstallen den kop in te drukken.

De heer *Meijer* constateert, dat inderdaad het aantal diefstallen, speciaal van kapok, aanzienlijk is toegenomen; een deel der bevolking heeft een bedrijf van die diefstallen gemaakt. Er is ook in 't Salatigasche veldpolitie noodig. Het bewakingspersoneel van de ondernemingen dient meer bevoegdheid te verkrijgen. Wat de kapokdiefstallen betreft, gaat het thans van kwaad tot erger, en dat in den huidigen kritieken tijd. De kapokdieven ontvangen van opkoopers voorschotten!

De heer *Ch. Mac Gillavry* wijdt deze diefstallen aan de laksheid van het dessa-bestuur. Dat steelt mee en knoeit en konkelt met de dieven. Dessapolitie en dessa-bewaking moeten verbeterd worden.

De heer *Voûte* zegt, dat op zijn onderneming de toestand juist dit jaar aanzienlijk verbeterd is door een goede medewerking van ass.-wedono's en wedono's. De heer *Meijer* schrijft de mindere diefstallen bij den heer Voûte toe aan de verminderde handelswaarde van de koffie. Er worden alleen producten met hoogere marktwaarde gestolen. Bijv. kapok, dat over twee maanden duur betaald zal worden.

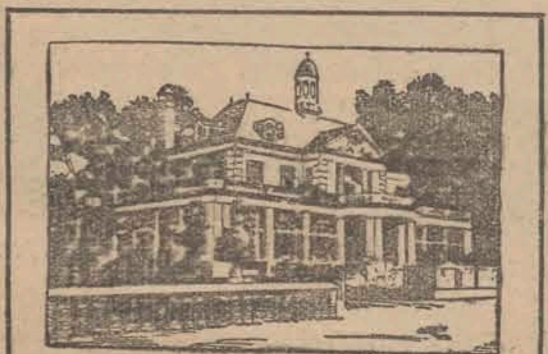
Ook de *Java-Bode* vermeldt dit verslag, naar aanleiding van een critiek op haar hierboven vermeld hoofdartikel over de Suikerindustrie, in welke critiek, zonder aanhaling van eenig bewijs, sprake is van onderdrukking der bevolking en „oppermachtige cultures!"

Indië's positie in den Stillen Oceaan.

De heer *J. G. Boon* vervolgt in het *Soer. Hbl.* zijn artikelen-reeks, waarin op zakelijke en kundige wijze uiteen wordt gezet, welke Indië's positie in den Stillen Oceaan is.

De ziel van het huidige Japan, voor zoover zij zich niet door het tot zich nemen van Westersche kapitalistische ideeën werd vervormd en vermaterialiseerd, is nog heden dezelfde als in de dagen dier helden. Nog steeds droomt Japan Hideyoshi's droomen: de verovering van China, Ned.-Indië, Australië. Dat Japan dan ook in de landen, die den Stillen Oceaan omspoelen en zelfs zuidelijker, weinig bemind is, vindt zijn oorsprong in een vrees, die een Engelsch, ongenoemd staatsman bestempelt met den naam: angst voor Hideyoshi's zwaard.

Schr. komt tot de conclusie, dat, hetzij de leger-, hetzij de marineschool in Japan het wint, Nederlandsch-Indië het kind van de rekening zal zijn; in het eerste geval wat eerder, in het tweede wat later *misschien*. M i s s c h i e n, omdat voor een afweer van een Engelschen- of Amerikaanschen aanval het bezit van Ned.-Indië dringend noodig is, daar het de zeewegen naar het Oosten beheerscht. Stellen de Japanners zich in het bezit der Philippijnen vóór

of gedurende een toekomstigen oorlog, en dat moet hun streven zijn, dan beheerschen zij de toegangswegen naar Hongkong, Engeland's voornaamste vlootbasis in het Oosten *tot dusverre*; heeft Japan echter ook de hand gelegd op onzen Archipel, dan heeft het den cirkel om China gesloten en dit land voor altijd in zijn macht. En aangezien het juist het openen van de deur in China is, dat Amerika zal nopen eens het zwaard te trekken, zal de strijd om die deur, waarvoor in de voorste linie de vloot, in de 2e linie eerst het leger geposteerd ligt, maken, dat de heeren van de „zeeschool" hun zin krijgen en dat Japan's expansie beginnen zal, waar het Japansche volk meent, dat deze eindigen moet: in Nederlandsch-Indië. Amerika of Engeland, onze zeeën beheerschend, zouden in staat zijn den Japanschen handel te vernietigen en het initiatief der vlootbeweging aan zich te trekken.

Tot hen, die koppig vasthouden aan een eens gevestigd vooroordeel tegen een defensie van Indië, zegt de heer Boon: Is het dan niet misdadig, zooals sommige couranten in Indië deden, om het voor te stellen, alsof onze pogingen om ons weermiddelen vooral ter zee te scheppen en om ons — *en anderen* — basis te scheppen voor een zeeactie, kinderspel zijn? Begrijpen die bladen dan niet, dat ook de kleinste zeemacht, mits geschikt om zich te ramen in het lijstwerk van grootere marines, voor welker actie onze archipel van het grootste nut is, ernstig kan bijdragen tot het einddoel van den krijg, hetwelk moet zijn een beletten aan Japan om de hegemonie over geheel Oost-Indië te veroveren? Begrijpen zij niet, dat het Inlandsche volk weerloos laten ter zee, ook voor een verdere, *hunne* toekomst, misdadig van den voogd genoemd moet worden?

Een Koesoemo Joedo (in den Volksraad) had een meer helderen en meer nuchteren kijk op dit vraagstuk.

Hersteld vertrouwen!

Het *N. v. d. D. v. N.°I.* constateert „dat de nieuwe koers, welke onder den huidigen G. G. door het Indische Regeeringsscheepje is ingeslagen, onmiddellijk en overal vertrouwen heeft gewekt. De politiek van den vorigen G. G. had de geldmarkt met een hoorbaren knip de beurs doen sluiten. Thans echter is die beurs weer ontsloten. Open harten, open beurzen alom!

De nieuwe Indische leening werd dubbel volteekend!

Moge het gemak, waarmee men weer geld kan bekomen, niet verleiden tot nieuwe onbezonnenheden. Vast blijve de nieuwe koers gevolgd, dan zal het herstelde vertrouwen, onontbeerlijk voor Indië's toekomst, niet nogmaals en dan mogelijk voor goed, worden geschokt!"

Recht aan oud-gedienden.

Vaststellend, dat de minister principieel geen bezwaar blijkt te hebben tegen toekenning van gelijke pensioenen aan alle gewezen militairen, ongeacht het tijdstip van pensionneering, schrijft het *Vrijzinnig Weekblad*: „De beslissing is derhalve aan de Indische Regeering. Op haar doen wij daarom nogmaals een beroep. De Volksraad gaf reeds het goede voorbeeld. Hij erkende de noodzakelijkheid om eindelijk, voor zoover nog mogelijk, recht te doen aan de oudgedienden, welke in hun diensttijd nimmer loon naar werken hebben ontvangen.

„Moge de Regeering bedenken, dat het velen bitter zou stemmen, als zij de uitvoerbaarheid van de gevraagde terugwerking in geldelijk opzicht, waarvan de minister spreekt, ontkende, juist op een oogenblik, dat door haar voor de toekomstige landsverdediging veel grootere bedragen zijn uitgetrokken. Als de militair van land- en zeemacht het voortaan in alle opzichten goed heeft, laat het dan niet zijn ten koste van zijn voorganger, wien steeds tekort is gedaan.

Men beginne den opbouw van een nationale weermacht niet, voordat eerlijk is afgerekend met het verleden. Deze daad van gerechtigheid zal ten goede komen aan de populariteit van leger en vloot in de naaste toekomst. (Loc.)

Journalistiek.

De heer *Van Loo*, eerste redacteur van het *Soer. Hbl.*, keerde van verlof terug. De heer *Ackerstaff*, vroeger redacteur van de Deli Crt., wordt aan de redactie van het Soer. Hbl. verbonden.

Een mooie gift.

Papa van der Steur, die kortgeleden 55 jaar werd, heeft, naar wij in het *N. v. d. D.* lezen, van den oud-Gouverneur-Generaal Van Heutsz *f* 3900 toegezonden gekregen.

Den ex-landvoogd was een huldeblijk geschonken, met een bedrag van *f* 3900 er bij, waarover naar welgevallen kon worden beschikt. En nu heeft Papa v. d. Steur die gekregen.

Koninklijke belangstelling voor het Indische ren-wezen.

Het bestuur der Oost-Preanger Wedloop Societeit te Tasikmalaja kreeg bericht, dat H. M. de Koningin een wisselbeker aan de ren-vereeniging zou schenken, welke zal worden verreden gedurende de a.s. Kerstdagen, onder den naam van *Koningin Wilhelmina-beker*. Dit is de eerste Koninklijke onderscheiding, volgens het *N. v. d. D.*, welke het renwezen in Indië te beurt valt.

Ingezonden Stukken.

Het Zwaartepunt bij het Onderwijs.
(Repliek).

Geachte Redaktie!

Met enige verwondering las ik het onder bovengenoemde titel in Oost en West van 15 Sept. voorkomende citaat van de *Sum. Post*, geschreven door de redakteur de heer Vierhout.

Volgens hem legt de direkteur van het Dep. van O. en E. „aan geheel Indië van *boven af* een nieuw Oostersch onderwijs op, instede van zich ten deze te vergewissen van de werkelijke ontwikkelingsaspiratiën van den doorsnee-Inlander." Dit van boven af opgelegde Oosters onderwijs zal men dan zeker moeten zoeken in de Alg. Midd. School, die bestaat uit een 3-jarige onderbouw (de gewone mulo-school) en een in drie afdelingen gesplitste bovenbouw, n.l. de Westers-klassieke (ongeveer ons Gymnasium zonder Grieks), de techniese (ongeveer onze H. B. S. V) en de Oosters-klassieke, waar een dieper gaande studie van Javaans en Maleis gemaakt zal worden. Andere scholen zijn er tijdens het direkteurschap van Mr. Creutsberg niet opgericht, behalve de Techniese Hogeschool te Bandoeng, die zuiver Westers onderwijs geeft. En is de Alg. Midd. School een uitvinding van de tegenwoordige direkteur van O. en E.? Neen! Hij is in 1915 ontworpen door de Indische Onderwijs-Commissie, bestaande uit drie Indiese ambtenaren, drie hoogleeraren, drie leden van de Tweede Kamer (waaronder de tegenwoordige gouverneur-generaal), inspekteurs van het midd. en gymn. onderwijs en de direkteur van de Midd. Kol. Landbouwschool. Men kan moeilik aannemen, dat die kommissie zich door Mr. Cr. in de richting der Oosterse kultuur heeft laten drijven.

De heer Vierhout blijft ontkennen, „dat de Inlander voor zijne kinderen een Oostersche ontwikkeling wenscht...... 't Is reeds thans een feit, dat de Oostersch-klassieke afdeeling van de algemeene middelbare school *niet* door de Inlandsche ouders voor hunne jongens wordt gezocht en dat de ontwikkelde Inlander de voorkeur geeft aan de Westersch-klassieke afdeeling."

Hier wordt mijn verwondering groter, want *er bestaat nog geen Oosters-klassieke afdeling*! Men kan dus nog moeilik van een feit spreken.

„Wat wij Nederlanders in Indië den Inlanders hebben bij te brengen, is de Westersche cultuur......"

Laten we toch voorzichtig zijn. Kultuur noemt men de beschavingstoestand van een volk, zoals die tot uiting komt in zijn godsdienst, zijn moraal, zijn wijze van leven, zijn rechtsbegrippen, zijn handel en industrie, zijn wetenschap, zijn kunst, zijn schoolwezen, enz. Over elk van deze punten is veel te zeggen, maar de heer V. kan niet de bedoeling hebben, dat we al deze uitingen van de Oosterse kultuur naar een Europees model zouden moeten vervormen. Hij zal wel in hoofdzaak gedacht hebben aan de scholen, vooral aan die van voortgezet onderwijs. En voor deze scholen is het zeker niet waar, dat het onderwijs te Oosters is. De Westers-klassieke en de techniese afd., zoals die door de onderwijs-kommissie is ontworpen, hebben alleen enkele uren Maleis op het leerplan, maar de moedertaal wordt totaal verwaarloosd. De vereeniging Boedi Oetomo heeft indertijd de wens uitgesproken daarin verandering te brengen. En op het kongres van Javaanse kultuur-ontwikkeling, gehouden in Julie 1917 (en niet alleen daar) is de stelling verdedigd, dat op de A. M. S. de moedertaal moest onderwezen worden in de plaats van het voorgestelde Maleis. Op dit zeer druk be-

zochte kongres heeft zich niet één stem er tegen verheven. Men wenste n.l. zijn eigen kultuur te behouden.

Het voorbeeld van het andere Oosterse volk is daar volstrekt niet mee in strijd. Japan heeft zijn eigen kultuur behouden, al heeft die ook veranderingen ondergaan door zijn op Westerse leest geschoeid onderwijs. Dit laatste is ook het enige, dat de Inlander nodig heeft, in de eerste plaats de studie van de techniese en natuurwetenschappelike vakken in de ruimste zin van het woord. Als eerste gevolg komt daar bij, dat de voertaal van het onderwijs moet zijn het Nederlands en niet een Inlandse taal. Voorlopig althans. Want eenmaal zullen de voornaamste Inlandse talen, als Javaans, Soendanees en Maleis, de taak van het Nederlands moeten overnemen. Zo lang die talen daar ongeschikt voor zijn, kan men er zeker van zijn, dat de volken, die ze spreken, niet in staat zijn een even ingewikkelde, op wetenschappelike techniek berustende, maatschappij als de Europese te beheren; zolang blijven ze de voogdij van een Westers volk behoeven.

Het is dus hun belang, dat ieder Inlandse leerling, behalve de Westerse wetenschappen, ook zijn taal en land leert kennen en dat er één of meer inrichtingen komen, waar die talen grondiger bestudeerd worden, b.v. aan de weldra te openen Oosters-klassieke afdeling. Dit belang zag men op het kongres te Solo en in de vereniging Boedi Oetomo heel goed in.

Leeuwarden, 24 Sept. 1921. J. ROTTIER.

UIT DE INDISCHE PERS.

Een en ander over de eerste vestiging van de Portugeezen en Nederlanders op het eiland Amboina (Molukken).

Het Wekelijksch Nieuws- en Advertentieblad voor de Molukken, „Ambon Vooruit", dat zoowel in de Nederlandsche als in de Maleische taal wordt uitgegeven, bevat van tijd tot tijd enkele historische gegevens van het eiland en de hoofdplaats Amboina, waaraan het navolgende is ontleend.

De eerste Europeanen, die het eiland bezochten, waren de Portugeesche zeevoogd Anthoni Abreus en zijn scheepsvolk, die in 1511 door Alphonsus d'Albuquerque, na het innemen van Malakka, met 3 schepen naar de Molukken werden gezonden en ook op Ambon aankwamen.

Abreus richtte er een steenen zuil op ten teeken dat dit eiland als eene bezitting van den Koning van Portugal moest worden beschouwd.

Deze zuil moet opgericht zijn dicht bij de kust van Laboehan Radja, alwaar thans nog het dorp van dien naam gelegen is.

Na dit gedaan te hebben, keerde hij naar Malakka terug.

Eén zijner schepen onder François Serraan geraakte door storm van hem af en leed schipbreuk op de Schildpadeilanden.

Serraan en zijn volk gingen met een op zeeroovers veroverde prauw naar het eiland Amboina terug en kwamen in de negorij Noesateloe (het tegenwoordige Asiloeloe) aan, waar zij door de bevolking welwillend werden ontvangen.

Abreus en Serraan waren dus de ontdekkers van Amboina en sedert deden de Portugeesche schepen op hunne tochten door de Molukken steeds dit eiland aan om drinkwater in te nemen, hetgeen gemakkelijk viel, omdat hun door de bevolking was veroorloofd er een loge op te richten.

Onder Alphonsus d'Albuquerque, d'Almeida en anderen vestigden de Portugeezen zich in de Molukken.

Over hun bestuur waren de Amboneezen allerminst tevreden.

Zij riepen de hulp in van de Javanen, om gezamenlijk de Portugeezen te bestrijden en wel tot tweemaal toe, n.l. in 1565 en 1599, doch tevergeefs.

De Javanen bouwden in eerstgemeld jaar aan de overzijde van de baai van Ambon, tegenover het Portugeesche kasteel „Kota Franggi", eene vestiging, door de Amboneezen „Kota Djawa" genoemd, met het doel de Portugeezen te beoorlogen, doch zij leden gedurig de nederlaag.

In het jaar 1599 verscheen Admiraal van Waerwijck met zijne vloot voor Hitoe.

De Amboneezen, bemerkende dat de Nederlanders, evenals de Portugeezen, kwamen in het belang van den specerijhandel en zij dus mededingers zouden zijn, ontvingen hen zeer vriendelijk en knoopten met hen handelsrelaties aan, met het gevolg dat zij op Hitoe (in de tegenwoordige negorij Hila) een factorij stichtten, waaraan zij den naam gaven van „Casteel van Verre" en waarin, na het vertrek van Admiraal van Waerwijck, eenige Hollanders achterbleven.

In het jaar 1601 verscheen Jacob van Heemskerk (na zijne overwintering op Nova-Zembla) met zijne vloot voor Hila, met het doel kruidnagelen te laden.

De achtergebleven Nederlanders in het Casteel van Verre keerden met die vloot naar Nederland terug en gelukkig voor hen, want in het jaar 1602 kwam de Portugeesche vlootvoogd Don Andreo Fortado de Mendosa, nadat hij in Bantam een gevoeligen slag van de Hollanders had gekregen, met het restant van zijne vloot te Amboina, om zich met woede op al de vreemde handelaren te wreken.

Intusschen hadden de Portugeezen zich door hunne buitensporige levenswijze, willekeurige en onrechtmatige handelingen enz. bij de Inlanders zeer gehaat gemaakt, tengevolge waarvan de Amboneezen nu hulp zochten bij de Nederlanders en in het jaar 1605 drie afgevaardigden, met name Ari Goena en Sibori, afkomstig van het schiereiland Hitoe en Lektompessij van het schiereiland Leitimor naar de reede van Bantam zonden, alwaar de vloot van den Hollandschen Admiraal Steven van der Hagen voor anker lag.

In Bantam aangekomen, verzochten de afgevaardigden aan de Hollanders om zich naar Ambon te begeven, ten einde het land en volk te bevrijden van de met den dag steeds toenemende Portugeesche dwingelandij.

De Hollanders gaven aan dat verzoek gehoor en op 21 Februari 1605 zeilde Admiraal Steven van der Hagen met zijne vloot de baai van Ambon binnen en verscheen zijne vloot voor het kasteel der Portugeezen, dat hij opeischte.

Zonder slag of stoot werd op 22 Februari 1605 aan zijn eisch voldaan, hetgeen wel hieraan moet worden toegeschreven, dat de Portugeezen zich nagenoeg alle Inlanders tot vijanden hadden gemaakt en een algemeene opstand na de komst van Van der Hagen zoo goed als zeker werd voorzien.

Aan het Portugeesche kasteel gaf hij den naam „Victoria".

Bij de overgave werd o.m. bepaald dat de Portugeezen, die wenschten te blijven, dit mochten doen, mits zij den eed van trouw aflegden aan de Staten van Holland en aan Prins Maurits. 600 Portugeezen werden naar Manilla gezonden en zes en veertig Portugeesche gezinnen bleven, wier nakomelingen later hoofden werden van vele negorijen in de nabijheid van de hoofdplaats Amboina.

Zoo heeft men tot heden nog de Queljoe op Kilang, de Silva op Soija-beneden, Lopies (= Lopez) op Hatalaij, Gaspers op Nakoe, da Costa op Amahoesoe en op Soeli.

Frederik Houtman werd als eerste Gouverneur aangesteld.

Door de verovering van Amboina op de Portugeezen werd dit door de nagelcultuur zeer winstgevende eiland eene bezitting der Nederlanders en tevens hun eerste koloniaal grondbezit.

Gedurende bijna 2 eeuwen was het de voornaamste bron van welvaart der Oost-Indische Compagnie en in de eerste tijden zelfs de zetel van den Opperlandvoogd.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Bezuiniging.

I.

Het bestuur over Ned.-Indië staat thans in het teeken van de „Bezuiniging".

En, aangezien dit actueele onderwerp voor alle Indische belastingplichtigen van zeer groot belang is, daar verdient het zeker aanbeveling te luisteren naar hen, die in de meening verkeeren iets te kunnen bijdragen tot herstel van het verloren evenwicht van de Indische financiën.

Zoo is de „Archipel Post" van meening, dat, nu iedereen in Ned.-Indië tegenwoordig op zijn gemak en geleidelijk de kosten van het bedrijf vermindert, het oogenblik is aangebroken om het aantal overtollige Indische ambtenaren, dat niet bepaald noodzakelijk is voor den dienst, tot een minimum terug te brengen.

Of de voorstelling van zaken, in de Indische ambtenaarswereld daarbij gegeven, overeenstemt met de werkelijkheid der feiten, staat nog te bezien.

Dezerzijds komt het voor, dat de somberheid en de overdrijving bij die voorstelling er te dik zijn opgelegd, hetgeen schade toebrengt aan de hoedanigheid van den inhoud van het artikel, dat natuurlijk ook wel waarheid bevat, en waaraan het navolgende is ontleend.

Die overtollige ambtenaren, als zij chef van dienst zijn, zegt de „Archipel Post", zijn gewoonlijk hun eigen baas.

Zij regelen hun eigen dienst en doen kostbare dienstreizen.

Ook wonen zij wel in ambtswoningen en betalen dan geen huur(?), terwijl zij, tijdens de dienstreizen, dikwijls vergaderingen bijwonen of tegenwoordig zijn bij feestelijke gelegenheden, waarbij geen ambtswerk wordt gepresteerd.(?)

De dienstreizen buiten de standplaatsen dienen dikwijls tot het inwinnen van inlichtingen, welke zeer goed kunnen worden gevonden in wetenschappelijke werken of in eene encyclopaedie, dan wel worden zij benut voor den aankoop van zaken als bijv. toestellen voor het vervaardigen van films, enz.

Dat de voorstellen, welke terzake moeten worden ingediend, steeds de urgentie van zulk eene dienstreis aantoonen, spreekt, volgens den berichtgever, van zelf.

Tal van ambtenaren ter beschikking worden geplaatst bij andere takken van dienst dan waarvoor zij zijn opgeleid en waar zij nuttiger arbeid zouden kunnen presteeren.

Aan andere ambtenaren worden bepaalde opdrachten gegeven, om, als daaraan voldaan is, verder van geen nut te zijn.(?)

Ook worden landsdienaren somtijds bezoldigd, waarvoor geen werk aanwezig is en die slechts in dienst worden gehouden uit eene soort van welwillendheid.(?)

De ijver om met verlof te gaan met de voordeelen, welke aan het ambt zijn verbonden, is bijzonder groot en leidt tot de opmerking dat de ambtenaren meer *buiten* dan *in* dienst zijn, hetgeen geen enkele particuliere instelling zou toelaten.(?)

De tijd, welke de ambtenaar op non-activiteit doorbrengt, geldt voor diensttijd en kan hij bij particulieren productief maken, om, na een paar jaar in werkelijken dienst te zijn geweest, wederom met buitenlandsch verlof te gaan.(?)

Ambtenaren, nauwelijks in functie, sturen spoedig op een buitenlandsch verlof aan en laten onafgedaan werk liggen, onverschillig als zij zijn voor hunne taak en voor het vertrouwen dat in hen wordt gesteld.(?)

Gedurende het bestuur van geen enkelen Landvoogd is het aantal onnoodige nieuwe functies zóó groot geweest als tijdens het bewind van den afgetreden Gouverneur-Generaal, zegt de „Archipel Post", terwijl het daarbij is opgevallen, dat er steeds personen voor die betrekkingen beschikbaar waren.

De berichtgever heeft, door dit te vermelden, in geenen deele de bedoeling den afgetreden Landvoogd te beschuldigen van gunstbetoon aan zijne familieleden of aan vrienden.

Hij staat dichter bij de waarheid wanneer hij beweert, dat de benoemingen, waarvan hier sprake is, meer uitingen waren van welwillendheid tegenover de functionarissen, die echter niet altijd voor de hun opgelegde taak berekend waren.(?)

De Pers heeft daarop critiek uitgeoefend, doch heeft moeten ervaren, dat, naarmate die critiek ernstiger en heftiger werd, de betrokken personen, waarbij de namen van de heeren Muhlenfeld, Kiewiet de Jonge en Koperberg genoemd worden, juist steviger in den dienst kwamen te staan dan vóór dien tijd.

Het is merkwaardig, zegt de schrijver, dat al die nieuwe voorlichters Indië te kiezen als terrein van propaganda van hunne politieke opvattingen, die onderling toch zoo dikwijls verschillen en dat zij hun levensbestaan juist zoeken bij gemakkelijke(?) takken van Staatsdienst, als bijv. de Bestuursorganisatie, enz., waar niet bijzonder hard behoeft te worden gewerkt en waar men in en buiten dienst tijd te over heeft voor verschillende liefhebberijen.

De schade, die dientengevolge aan het land wordt toegebracht, is bij hen geen bezwaar, omdat zij overtuigd zijn dat het Land later de vruchten van hun arbeid wel zal plukken.

Nog merkwaardiger is, zegt de schrijver, dat die personen niet tevreden zijn met hun materieel bestaan en trachten hunne inkomsten te versterken met gelden van de ingezetenen, voor wie zij toch eigenlijk geen sympathie hebben.(?)

De nieuwe Landvoogd heeft verklaard, dat hij, in afwachting, met het vorige personeel zal samenwerken, doch de „Archipel Post" hoopt dat dit zal leiden tot eene opruiming op groote schaal van de onnoodige ambtenaren, waardoor belangrijk zou kunnen worden bezuinigd op de kosten van de huishouding van den Staat en welke vrijkomende gelden beter besteed zijn aan het bezoldigen van dokteren, ingenieurs, rechterlijke ambtenaren, onderwijzers, enz.

(Wordt vervolgd.)

LITERATUUR-OVERZICHT.

Bambee-papier.

De N. R. Ct. vermeldt[1]): Het aanprijzen van nieuwe grondstoffen voor het maken van papier is iets dat periodiek terugkeert; nieuwe grondstoffen is misschien minder juist; uit de reeks vezelstoffen, die voor het vervaardigen van papier worden aanbevolen, brengt men er telkens een naar voren, roemende haar voortreffelijke eigenschappen; papier kan gemaakt worden uit iedere plantaardige vezelstof en bij de proeven dienaangaande hebben al de groepen van de plantvezels al een beurt gehad: rameh, jute, areng, pisang, maïs, alang-alang, agave, gras, kapok, ampas, pandan, bamboe, katoen, ananas, padi-stroo en andere plantaardige stoffen, werden genoemd als uitstekende grondstoffen.

In West-Indië, het landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao, wordt nu de „bamboes voor papierfabricage" besproken, naar aanleiding van een artikel in het Bulletin of the Imperial Institute. Terecht zegt de schr., dat sedert jaren de goede eigenschappen van bamboe voor het papiermaken bekend zijn; veertig jaren geleden werd al gezegd en geschreven „dat het onmogelijk is een vezelstof te vinden, die meer geschikt is om in de behoefte der papierindustrie te voorzien dan de bamboe." De Chineezen gingen voor met die toepassing; zij maken door weeken, kalken, bleeken, koken en stampen van de bamboestengels een brij die in Chineesch papier wordt omgezet door de vellen te scheppen, te drogen en te persen. De Chineezen gebruiken dit papier ongelijmd voor hun penseelschrift; met vischblaas en aluin gelijmd wordt het in Europa gebruikt voor het maken van fraaie plaatafdrukken.

De redactie van het tijdschrift West-Indië brengt het onderwerp opnieuw ter sprake, omdat de bamboekultuur misschien van belang kan worden voor Suriname.

Tot zoover de N. R. Ct. In verband met dit bericht wijzen we op een reeds in 1876 uitgekomen brochure, getiteld: „Bamboe en ampas als grondstoffen voor papierbereiding door Thomas Routledge. Vertaald door A. S. van Westrum, zijn gemachtigde in deze uitvinding voor Nederland en de Koloniën". Het merkwaardige van deze brochure is, dat ze *is gedrukt op papier van bamboe vervaardigd* en als zoodanig een stoffelijk bewijs levert voor de voortreffelijke hoedanigheden welke bamboe als grondstof voor papier bezit. Bedoelde brochure is aanwezig in de Koloniale Bibliotheek, van Galenstraat 14, te 's-Gravenhage.

De Indische Mercuur.

In No. 38 een artikel van den hr. S. L. Schouten, gewijd aan Prof. Dr. F. A. F. C. Went, die 21 dezer zijn 25-jarig jubileum als hoogleeraar in de botanie aan de Universiteit te Utrecht vierde. In het kort schetst schr. den persoon, den levensloop en het werk van Prof. Went. — De hr. H. F. G. Douglas schrijft over „Cultuurbescherming (Een nationaal zoowel als een internationaal belang)." Onder het motto

1) Ind. Mercuur, 23 Sept.

„het is beter voorkomen dan te genezen" wijdt hij eene beschouwing aan het groote belang van eene goed-georganiseerde cultuurbescherming, waaronder schr. verstaat wettelijke voorschriften, welke de cultures van een of ander land dienen te beschermen tegen ziekten en plagen, welke op verschillende wijzen van buitenaf in dat land gebracht kunnen worden. — Economische toestand van Curaçao (een aan het jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid over 1920 ontleend overzicht). — In- en uitvoer tusschen Japan en Nederland en Ned.-Indië (mededeeling van Hr. Ms. Gezant te Tokio Jhr. Mr. de Graeff). — Van het Kol. Instituut (afd. Handelsmuseum) een opgaaf van literatuur over vezelstoffen, bodemvraagstukken en plantenziekten en -plagen.

De Economist.

De hr. H. J. van Brink geeft in het 15 September Nr. een overzicht van de onlangs tot stand gekomen herziening en uitbreiding van de belastingen in Ned.-Indië, welke betreffen:

1°. eene verhooging en uitbreiding der bestaande inkomstenbelasting;

2°. heffing, gedurende een drietal jaren, van speciale belastingen van eenige groote cultures, n.l. van de suiker, koffie, thee, tabak, caoutchouc en kina (voor de vier eerstgenoemde producten directe winstbelasting, voor de twee andere (en kinabast) uitvoerrecht);

3°. eene eenmalige heffing van den suikeroogst 1919 en van de kinaoogsten 1918 en 1919;

4°. uitbreiding en verhooging van de in- en uitvoerrechten;

5°. verhooging van de accijnzen van gedistilleerd, petroleum en lucifers.

Holland and her Colonies.

Het Sept.-Nr. van dit jonge maandschrift der Nederlandsche Kamer van Koophandel te New-York bevat o.a. een kort historisch overzicht door A. J. Barnouw van de handelsbetrekkingen van Nederland met Japan. — Verder mededeelingen betreffende „Java sugar in 1920" en vervolgens een in economisch opzicht niet onbelangrijk artikel over „Curaçao, the key to the West-Indies", evenals het vorige geïllustreerd.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 25. Huwelijksgebruiken in Indië (vervolg), door N. — Sawahloento, door Paul (met fraaje illustraties van dit mijnstadje in het bergland van Midden-Sumatra). — De competentie van den Gouvernementsrechter in Nederlandsch-Indië, door Mr. H. M. B. t. H. R. (III. De Regentschapsgerechten). — Uit Java's Hindoetijd, door H. W. Bredée. — West-Indië. Curaçao. — Levensgeschiedenis van een Inlandsch ambtenaar (slot).

In- en Uitvoer.

(Jaarbeursnummer). No. 38 van 21 Sept. is geheel gewijd aan de thans tot het verleden behoorende vijfde Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht. Van de vele bijdragen kunnen in deze rubriek slechts de volgende worden genoemd: De rubberindustrie op de vijfde Ned. Jaarbeurs, door H. J. Hellendoorn. — De textielindustrie, door ir. F. G. Donker Duyvis. — Thee op de koloniale afdeeling der Nederlandsche Jaarbeurs. — De Nederlandsche koloniën op de Jaarbeurs te Utrecht. In deze laatste beschouwing, naast veel lof ook critiek over de organisatie, de inzendingen, enz., waarbij schr. concludeert: 1°. dat de proportie tusschen de belangrijkheid van de verschillende producten meer in het oog dient gehouden te worden; 2°. de loopruimte, door doelmatige inperking van het tentoongestelde, dient te worden vergroot; 3°. een afzonderlijke uitstalling van geregeld in belangrijke mate uitgevoerde producten voor den koopman onmisbaar is; 4°. de vertooning van films gedurende den jaarbeurstijd uit den booze is; 5°. een scherpe afscheiding dient te worden gemaakt tusschen Oost- en West-Indische producten, waarbij de laatsten een minder stiefmoederlijke behandeling verdienen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van No. 7. Kina-belangen. 7. De kinaovereenkomsten, door S. — Rubber. Contra de inkrimping. — De reorganisatie der Goodyear Tire and Rubber Co. — De wereldpositie van rubber. — Tabak en plantersvereeniging van Deli, door R. Broersma. — De economische beteekenis van het veeteeltbedrijf in Ned.-Indië, door Dr. H. 't Hoen (voordracht Indische week Wageningen en Utrecht). — De Indische veestapel. — De bijenteelt in Ceylon. — Zijdewormteelt. — Rijst. De proeven te Selatdjaran, door Dr. R. Broersma. — De bevloeiing der Tjihea-vlakte.

Marineblad.

In afl. 4 van 20 Sept. is opgenomen eene verhandeling (bekroonde prijsvraag) van den luitenant ter zee 1e kl. J. Th. Fürstner over het nut en de toekomst van onderzeebooten voor onze Oost-Indische koloniën. De schr. acht het falen der Duitsche onderzeebooten in den wereldoorlog meer als het gevolg te beschouwen van het convooi-stelsel dan van de technische ontwikkeling der afweermiddelen. Een der voornaamste oorzaken van het succes van het convooistelsel was de mogelijkheid om de U-booten door de convooien te doen ontwijken. Door de bijzondere geographische omstandigheden is het ontwijken der Nederlandsche onderzeebooten door een transportvloot, bestemd voor Java, ten eenenmale uitgesloten. Het aantal onderzeebooten, dat tot den aanval kan worden gebracht, hangt af van de goede werking der strategische verkenning in de toegangen tot de Java-Zee. Wanneer de verkenning goed functionneert, zullen de Nederlandsche onderzeebooten in staat zijn een vijandelijke transportvloot zoodanige verliezen toe te brengen, dat daardoor een landing op Java een hopelooze onderneming wordt. — Verder bevat deze afl. o.m. een aan „Het Schip" van 26 Aug. ontleende beschouwing over „De toekomstige Nederlandsche oorlogsvloot en de plannen voor de maritieme verdediging van Ned.-Indië. Een vlootfonds van circa ƒ 200 millioen en een vlootbasisfonds van circa ƒ 100 millioen".

De Tropische Natuur.

Inhoud van jaarg. 1921, afl. 5. Iets over de hoofdgroepen der rechtvleugelige insecten, door Dr. H. H. Karny (met ill.). — Reizen in het bergland van Midden-Sumatra. II. Over de dwarsketen van den Barisan, uitgaande van de Koerintjivallei (slot), door H. A. B. Bünnemeijer. — Eenige staaltjes van parasitisme uit het insectenrijk, door Edw. Jacobson.

Sprekende cijfers.

Verschenen is het jaarboekje van het N. I. O. G., dat den stand van het personeel ad 1 Januari aangeeft. Om den achteruitgang van het onderwijs te doen uitkomen, zullen wij, aldus het Bat. Nwsbl., achter de hier onder te volgen getallen tusschen haakjes de getallen vermelden van 1896, dus 25 jaar geleden.

Bij het Europeesch onderwijs zijn werkzaam 816 leerkrachten (581), waarvan in het bezit der hoofdakte 363 (441), dus niet meer dan 44 pCt. (76 pCt.). Een achteruitgang van 32 pCt.; tot die 816 behooren 288 (403) mannen, van wie 257 in het bezit der hoofdakte; in 1896 waren er 371 en 528 (178) vrouwen, van wie slechts 113 de hoofdakte bezitten.

Van de 647 onderwijzers met hoofdakte, hoofdzakelijk voor het Europeesch lager onderwijs uitgekomen, zijn er nog slechts 250 bij dat onderwijs werkzaam.

Van de ongeveer 600 onderwijzeressen zonder hoofdakte zijn er nu niet minder dan 415 bij het Europeesch onderwijs.

Van de hoofdaktebezitters is het grootste contingent aan het onderwijs onttrokken en vervangen door het overgroote deel onderwijzeressen zonder hoofdakte.

Of het Europeesch onderwijs ook afgetapt is.

Rechtsgeleerd Magazijn.

In afl. 5 geeft Prof. Mr. Ph. Kleintjes een aankondiging van het Verslag der Commissie tot herziening van de Staatsinrichting van Ned.-Indië, ingesteld bij gouvernementsbesluit van 17 Dec. 1918. Het minst bevredigend behandeld daarin acht schr. het kiesrecht-probleem. Hij besluit: „Al heeft de Commissie met haar voorstellen betreffende grondwetswijziging bij de Regeering hier te lande weinig succes gehad en al zullen straks bij de herziening der Indische Staatsinrichting verschillende wenschen van het rapport wel niet in vervulling gaan, waarbij ik in de eerste plaats denk aan het op zijde schuiven van het Opperbestuur op de wijze als wordt voorgesteld, toch zal de arbeid, die onder leiding van Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting verricht is, wegens zijn vele voortreffelijke hoedanigheden zijn invloed hier en in Indië in ruime mate doen gevoelen."

Mededeelingen omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang.

Deze jaarlijksche officieele publicatie (van de Indische Regeering) is weder verschenen, „afgesloten 24 Maart 1921." Behalve het belangrijke hoofdstuk „Stroomingen onder de Inlandsche bevolking", bevatten de „Mededeelingen" gegevens over: Vakactie (Drukkersstaking te Semarang. De suikerconflicten. Algemeene Suikerstaking. Staking Semarang-Cheribon-Stoomtram. Sumatra's Oostkust spoorstaking. Arbeidsconflicten te Soerabaja. Houding der Overheid tegenover stakingen. Minimumloonen. Arbeidsraden). — Samenstelling van den Volksraad. — Credietverschaffing aan locale ressorten. — Geldelijke verhoudingen tusschen het Land en de zelfbesuren (zelfbesturen op de Buitengewesten. Vorstenlanden op Java). — Algemeene hervorming van de maatschappelijke en agrarische toestanden in de Vorstenlanden. (De landhuur. Het apanagestelsel. Het dorpsverband. Grondrechten der Inlandsche bevolking. De landhuurconversie. Hervorming belastingen. Maatregelen in niet-geconverteerd gebied. Loonen. Waardeering der resultaten). — Voedselvoorziening. — Pestbestrijding. — Rampokkerij in de afdeeling Meester-Cornelis. — Brandstoffen-politiek (Steenkolen. Hout). — Personeels- en bezoldigingsvoorzieningen (De

maand traktement. Algemeene duurtetoeslag. Buitenbezittingen duurteregelingen). — Woningnood. — Nieuw-Guinea.

* * *

Het Nederlandsch-Indisch Land-Syndicaat, door H. H. van Kol. (Amsterdam, N. V. Boekhandel en Uitg. Mij. „Ontwikkeling").

Opiumana. XIV. De Overheid en het opiumgebruik, door M. Tuiten. (De Banier, 12 Aug. 1921).

Kolenzeef- en laadinrichting voor de Boekit-Asem-steenkolenmijnen te Tandjoeng, op Sumatra, door ir. A. Guyot van der Ham. (De Ingenieur, 24 Sept. 1921).

Verslag van de Handelsvereeniging te Medan over het jaar 1920. (Medan, Typ. N. V. „Deli-Courant").

Overzicht der productenmarkt op Java en Madoera gedurende het eerste halfjaar van 1921 (vervolg). (Korte Berichten, 11 Aug. 1921).

Handleiding ten dienste van de Inlandsche bestuursambtenaren op Java en Madoera. No. 1. Desahoofdverkiezingen. Samengesteld door het Departement van Binnenlandsch Bestuur, 2e druk. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Handleiding, enz. No. 32. Scheepvaartaangelegenheden. (Idem).

Verslag van den President van de Javasche Bank en van den Raad van Commissarissen over het 93e boekjaar 1920—1921. Uitgebracht 30 Juli 1921. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

De Far Eastern Association of tropical medicine (met afbeeldingen). (Reflector, 13 Aug. 1921).

De oudste Boeren-republieken. Graaff-Reinet en Zwellendam van 1775 tot 1806. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de letteren en wijsbegeerte op 26 Sept. 1921, door Petronella A. C. Wieringa. ('s-Gravenhage, M. Nijhoff).

Suriname.

In het „*Koloniaal Tijdschrift*" van Juli en September een uitvoerig en zeer gedocumenteerd artikel, getiteld „*West-Indische begrootingen*" en geteekend X. Onze ruimte gedoogt niet een overzicht te geven van het zeer belangrijke betoog, waaraan de schrijver de volgende stellingen doet voorafgaan:

A. De door het gebruik gedurende lange jaren geijkte inrichting van de West-Indische begrootingen is niet bevorderlijk voor het verkrijgen van een duidelijk omlijnd inzicht omtrent de werkelijke budgetverhoudingen.

B. De juiste beteekenis van den op die begrootingen van oudsher voorkomenden ontvangpost „Bijdrage uit 's Rijks schatkist tot aanvulling van de koloniale geldmiddelen" — *het subsidie* — komt, als gevolg van het onder *A* hiervoren gestelde, niet op voldoende wijze tot haar recht.

C. Geen correctieven worden gevonden in de wijze van behandeling van de aldus ingerichte begrootingsontwerpen in de vertegenwoordigende colleges in de koloniën en in het Moederland, evenmin als in de (weinig principieele) bespreking der ontwerpen in de koloniale en moederlandsche persorganen.

D. Een en ander leidt er toe, dat de inzichten omtrent *innerlijke waarde en perspectieven* van die begrootingen vertroebeld raken, zoo zij al niet in verkeerde richting worden gedrongen; een en ander kan aan de continuïteit in het algemeen en in het geldelijk beleid ten aanzien van de West-Indische koloniën afbreuk doen, o.m. aan het streven naar een evenwichtstoestand in de koloniale budgetten en kan aan uitvoering van maatregelen tot bezuiniging op uitgaven of tot ontwikkeling van de koloniën in den weg staan.

Enkele grepen uit het artikel — waarvan wij de bestudeering ten zeerste aanbevelen aan allen, die in de koloniën belangstellen — mogen ons veroorloofd zijn:

„Zonder in cynisme te vervallen kan worden vastgesteld dat, in het algemeen, eene West-Indische begrooting door de groote massa in Nederland metterdaad beoordeeld wordt *naar het bedrag van het daarop uitgetrokken subsidiecijfer*. Stijgen de Rijksbijdragen, dan heeten de zaken in de West slecht te gaan; bewegen deze zich in dalende richting, dan acht men den toestand in Suriname (Curaçao) veel beter. De redeneering moge in haren eenvoud uit den aard der zaak onjuist zijn — dat zij gehoord wordt en dat het daaruit sprekende gevoelen bij het groote publiek levendig is, zijn vaststaande feiten."

In het bijzonder trof ons de volgende beschouwing:

„De Surinaamsche en Curaçaosche staatshuishoudingen *moeten* aan zekere minimum-eischen voldoen. Dat brengt relatief belangrijke uitgaven mede zich mede, waaraan echter niet te ontkomen valt, omdat het behoud van den *Nederlandschen* status der kolonie, van het aanzien van het Moederland in de wereld, aan een bevrediging van die eischen verbonden is. Omdat de *Nederlandsche* vlag nu eenmaal — allerminst in den tegenwoordigen tijd — toestanden zou mogen dekken, die wellicht héél vroeger — in den slaventijd bijv. — geoorloofd konden heeten en misschien nu nog in gewesten als Haïti, Venezuela en dergelijke worden aangetroffen."

Tegen het plaatsen van Venezuela naast Haïti moeten wij bezwaar maken.

......„Zet de tering naar de nering", zegt een oud Hollandsch spreekwoord, dat reeds menigmaal, te pas en te onpas, aan koloniale bestuursorganen in de West is voorgehouden, edoch...... voor de *Nederlandsche* gemeenschappen in West-Indië is het opvolgen van dien raad, in absoluten zin genomen en zooals de zaken er voor staan, nu eenmaal *niet* mogelijk. Gebonden aan de maat, door de verhouding tot het Moederland aangewezen, blijkt toch het beschikbare laken voor het koloniale pak alles behalve voldoende."......

......„In zijn hoofdlijnen gezien is de toestand dus deze: „Suriname en Curaçao leven, *omdat zij Nederlandsche gebiedsdeelen zijn*, en daarbij arm, in bijzondere omstandigheden — *zij leven boven hun geldelijke kracht*"......

......„Het ontbrekende moet nu in een of anderen vorm aan de koloniën worden toegevoerd — zie daar *de verklaring van het feit*, dat aan de koloniale huishoudingen in West-Indië tot nog toe steun uit 's Rijks kas moest worden verstrekt, maar daarnevens mede de *aanduiding van een rechtsgrond voor de ontvangst van die subsidiën*."

Het slot van het artikel volge hier:

„Financieele stelsels impliceeren beperking van de handelingsvrijheid, welke in menig opzicht vóór hunne ten uitvoerlegging, door- en ten aanzien van de betrokken administratie bezeten werd.

Willen dergelijke stelsels tot goede uitkomst leiden, dan dient niet alleen het daarmee te bereiken doelwit populair te zijn, doch moeten de regelingen ook eenerzijds perspectief bezitten, anderzijds, ten aanzien van hunne uitvoering, op de sympathieke belangstelling van maatschappelijke en geestelijke krachten staat kunnen maken.

Onjuist zou het zijn om daarbij geen rekening te houden met imponderabilia.

Een financieel stelsel voor de West-Indische koloniën tot stand te brengen op den grondslag van de aanbevelingen van de „Suriname-Commissie" van 1911 zou, aangezien daarmede gepaard zou moeten gaan een reactie op beginselen van politiek beleid, die langer dan een halve eeuw in die koloniën hebben gegolden, en daar zéér gewaardeerd worden, zich onmogelijk goede levensvoorwaarden vermogen te scheppen, terwijl bij een oplegging aan de gemeenschap van de voorgenomen nieuwe regeling, hare doorvoering tot groote moeilijkheden, tot verbittering en strijd, tot verwijdering tusschen de alsdan als „partijen" tegenover elkaar staande koloniën en het Moederland aanleiding zou geven. Er is hier food for reflection te over!

Men vermijde dit alles en zoeke daarvoor naar een anderen weg, één als in dit artikel aangewezen, waarbij de bestaande regeeringsreglementen voor Suriname en Curaçao, ten aanzien waarvan minister Cremer terecht vaststelde „dat zij voor het beheer van onze West-Indische bezittingen een vrij-

...inniger regeling geven dan bijna eenige kolonie van dien aard" (Handelingen Tweede Kamer 1900-1901, blz. 301), wat beginselen betreft ongerept blijven niet alleen, maar waarbij mede voor de daadwerkelijke toepassing van die beginselen aan de koloniën de fair chance zal worden verstrekt welke het feit van subsidieering van de koloniale begrooting door het Moederland, op de wijze waarop dit plaats vindt, haar tot heden deed missen."

* * *

Als bekend heeft Prof. Went in 1901 een studiereis naar West Indië gemaakt. Den 21en dezer is hij, ter gelegenheid van zijn 25-jarige ambtsvervulling als hoogleeraar in de botanie aan de Utrechtsche universiteit, gehuldigd. Bij die gelegenheid is hem namens leerlingen, oud-leerlingen, collega's, vrienden, bekenden en leden der Botanische Vereeniging een enveloppe overhandigd, waarvan de inhoud is bestemd voor de nieuwe studiereis, welke Prof. Went wenscht te ondernemen naar de West-Indische koloniën.

Namens het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrieken in Nederlandsch-Indië werd den jubilaris aangeboden de gouden medaille van dit Syndicaat en namens den Bond van eigenaren van Ned.-Ind. Suikerondernemingen in samenwerking met de Kon. Ned. Pakketvaart een equivalent van een biljet voor de reis naar Suriname en terug.

Voor de West-Indische Koloniën is een hernieuwde studiereis van den hoogleeraar van het grootste belang.

* * *

„De West" van 23 Augustus schrijft:

„Eindelijk heeft men in Demerara bericht ontvangen, dat een commissie uit Britsch-Indië een bezoek zal brengen aan de kolonie, om na te gaan den toestand waarin de Britsch-Indiërs zich bevinden. Van haar rapport zal dan vermoedelijk afhangen of een vrije emigratie naar Demerara zal worden toegestaan.

Onze kolonie zal zeker niet verzuimen de Britsch-Indische regeering uit te noodigen de commissie ook Suriname te doen bezoeken. De commissie vertrekt eerst aan het eind van het jaar of in het begin van het volgend jaar uit Britsch Indië."

* * *

Wij hebben onze lezers op de hoogte gehouden van de staking van het vervoer op de Marowijne door de Aucaner-Boschnegers.

Uit Albina schrijft men nu aan *„De West"* van 26 Augustus:

„Hoewel het Aucaner opperhoofd Amakti en de opperpriester Canapé zich reeds geruimen tijd te Paramaribo bevinden, werd de behandeling der Boschnegerstaking uitgesteld omdat het Gouvernement verlangde dat ook kapitein Aliamba zou worden gehaald, die een hoofdrol in de staking zou hebben gespeeld.

Uit de Tapanahony komt thans bericht, dat Aliamba weggeloopen is, met andere woorden zich schuil houdt, zoodat de personen die gezonden waren om hem af te halen, onverrichterzake zijn terug gekeerd."

Wij zijn zeer benieuwd of het koloniaal bestuur opgewassen zal zijn tegen de sluwheid dezer heeren bosch-diplomaten.

Curaçao.

Koloniale Raad.

Eindelijk is de wijziging der politiekeur, houdende maatregelen, welke zouden kunnen strekken tot het beteugelen van onordelijke of zedekwetsende danspartijen, door den Kolonialen Raad met algemeene stemmen aangenomen.

Nota van Wijziging.

De Gouverneur heeft een Nota van Wijziging ingediend op de verordening tot aanvulling en wijziging der verordening van 6 October 1906 (P. B. 1907, No. 5), regelende het onderwijs in de kolonie Curaçao, teneinde te voldoen aan de opdracht van den Minister van Koloniën, vervat in een den 26en Juli 1921 ontvangen telegram, luidende:

„In ontwerp uitkeering bijzonder onderwijs mag onderscheiding gehuwden ongehuwden vervallen. Verzoeke bezoldigingsbedragen artikel vierenveertig gelijkstellen die voor openbare onderwijzers overeenkomstig rangen."

Wenschelijkheidsbegrooting.

De wnd. Gouverneur heeft een ontwerp tot wijziging van de begrooting voor 1921 ingediend. Wij ontleenen het onderstaande aan de M. v. T., wat wel een eigenaardig licht werpt op de verhouding van de Regeering tot den Gouverneur, die „om gezondheidsredenen" zijn ambt neerlegde, waarvoor de wnd. gouverneur hem „een man van karakter" noemde.

„Zooals de afgetreden Gouverneur bij de ontwerp begrooting voor 1922 mededeelde, lag het in zijn voornemen een wenschelijkheidsbegrooting voor 1921 in te dienen, waarbij o.a. kredieten aangevraagd zouden worden voor meubileering van de barakken op Mundo Nobo, herstelling van de landsgebouwen op St. Eustatius, aanschaffing van chemische brandbluschtoestellen, bouw van een armenhuis op St. Martin, aanschaffing van 2 boeien enz. op Saba, subsidie aan de Methodisten-gemeente op St. Martin in de kosten van verdere herstelling van haar kerkgebouw te Philipsburg en herstelling of wederopbouw van haar kerkgebouw te Koolbaai en verschillende uitgaven voor een buitengewone algemeene reiniging van Willemstad.

De Minister van Koloniën deelde echter mede, dat er niet alleen naar gestreefd moet worden om de overschrijding van begrootingskredieten tot de uitzonderingen te doen behooren, maar dat tevens overschrijding niet het gevolg mag zijn van nieuwe maatregelen of van besluiten welke een vermeerdering van uitgaven zullen tengevolge hebben, tenzij de omstandigheden het onverwijld treffen van den maatregel of het nemen van een besluit onvermijdelijk maken en daaromtrent zoo mogelijk vooraf met den minister van koloniën overeenstemming is verkregen. In dit verband meende de gouverneur de werken, die eenigszins uitstel gedoogden, van deze wenschelijkheidsbegrooting te moeten afvoeren en verder de verschillende uitgaven voor 1921, voor zoover dit mogelijk en doenlijk was, aan een ernstige raming te onderwerpen en nader aanvullingscredieten aan te vragen wanneer bleek, dat de uitgetrokken bedragen onvoldoende waren.

Deze overwegingen waren voor den gouverneur aanleiding deze wenschelijkheidsbegrooting in te dienen, waarbij hij voornamelijk kredieten aanvraagt voor uitgaven die naar zijn meening beslist noodzakelijk zijn en die grootendeels een gevolg van nieuwe maatregelen zijn."

Over de financieele resultaten van het eerste halfjaar 1921 wordt gezegd, dat zij „waren van dien aard, dat de gouverneur meent te mogen verwachten dat ondanks deze voorgestelde uitgaven de lasten van het Moederland in werkelijkheid niet hooger zullen zijn dan de geraamde bij de ontwerp-begrooting voor 1921.

De uitgaven bij de begrooting geraamd voor het dienstjaar 1921 op ƒ2,001,000, bedroegen tot ultimo Juni ƒ 1,200,000. De ontvangsten bedroegen ƒ 88,000 meer dan de helft der raming.

Hoewel nog eenige belangrijke overschrijdingen, die geheel onvermijdelijk waren, hebben plaats gehad en waarvoor de gouverneur meent het oordeel van den raad niet meer te moeten inwinnen, waar die uitgaven reeds voldongen feiten zijn, zal o.a. bij openbare werken in enkele opzichten dit jaar belangrijk bespaard worden, o.a.: door het niet bouwen van het tolkantoor ƒ 40,000, door het niet bou-

wen van 2 ziekenzalen bij de polikliniek ƒ 14,000, traktement van den ingenieur over 9 maanden ƒ 4500, traktement van een opzichter ƒ 4000.

(*Wordt vervolgd*).

Koper.

Wij hebben op gezag van de *Amigoe di Curaçao* meegedeeld dat het onderzoek van de plantage Savonet naar koper geen gunstig resultaat heeft gehad. *La Cruz* meldt nu, dat dit bericht niet juist geweest moet zijn, want dat, naar het blad vernomen heeft, het consortium, dat het onderzoek heeft laten doen, een bod van ƒ 300,000 op de plantage gedaan heeft.

Landraadverkiezing.

De heer Kwartsz, gekozen tot landraad van Aruba met algemeene, d.i. dertien, stemmen, heeft bedankt.

De heer Kwartsz meende, dat de dertien stemmen, op hem uitgebracht, het volk in heel gering deel vertegenwoordigden en hij de keuze dus niet als een volksbenoeming zou kunnen aanvaarden.

Hoe de nieuwe verkiezing verloopen is, deelt de *Amigoe di Curaçao* uitvoerig mee:

„Van 127 menschen, die recht hebben om een landraad voor dit eiland te kiezen, waren dien dag op dit eiland 100 aanwezig.

De andere 27 kiesgerechtigden zijn uitlandige Arubianen en gedetacheerde ambtenaren, ook bij dit laatste aantal behoort er één, die erg ziek is, en één, die onlangs hier is gestorven.

De kiesgerechtigden hebben 5 uren tijds gehad, om voor een landraad te stemmen, wat ook zonder stoornis is afgeloopen.

De eindbeslissing van de verkiezing was onderstaande:

Een en zeventig menschen — 3 priesters, 52 katholieken, 1 dominée en 15 protestanten — hebben aan de verkiezing van een landraad deelgenomen. Van deze 71 stemmen zijn op den heer L. C. Kwartsz 54 stemmen uitgebracht, op L. J. M. Henriquez 9, op H. J. Schreuder 4, op J. H. Schreuder 2 en op Karel Croes 2.

De heer Lindero Christoffel Kwartsz heeft de volstrekte meerderheid verkregen en is derhalve tot Landraad van Aruba herkozen.

Er blijkt uit dit laatste evenals het voorlaatste feit, dat de Katholieken van Aruba in den heer Kwartsz ook den waardigen vertegenwoordiger hunner belangen bij 't opperbestuur onzer kolonie apprecieeren."

U. S. Denver.

Deze Amerikaansche kruiser 2de klasse, een zusterschip van *Des Moines*, in 1902 te water gelaten, bezocht ons Zondagmiddag en schrikte ons onverwacht op door zijn saluutschoten, welke ook op hetzelfde oogenblik door het fort werden beantwoord.

Donderdagavond zou er een bokspartij gegeven worden door boksers van het oorlogsschip, maar, gelukkig werden we van dergelijke barbaarsche vertooning verschoond door het vertrek van het schip op Donderdagmorgen. (*A. d. C.*)

Personalia.

Gouverneur Brantjes is 23 September l.l. vertrokken.

A. von Seckendorf is erkend en toegelaten als consul van Haiti op Curaçao.

Volgens de *Amigoe* is een zekere heer Elhorst benoemd tot inspecteur van politie op Curaçao.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.

De ramp van Annoeal.

Wij leven in een tijdperk van recordcijfers, die helaas te vaak record-ellende aangeven. Na den grootsten der oorlogen blijven de vermeldingen verschijnen van ongekend hoogen watervloed; langdurige droogte zonder weerga; zeldzaam genoteerde tegenstellingen van hooge en lage temperaturen; nooit vertoonde valuta-toestanden; onmogelijk geachten revolutieduur; rampen in mijnen, fabrieken en op spoorwegen, die 't voorstellingsvermogen overtreffen; criminaliteit, de beschaving achterstellend bij koppensnellers; opvattingen van zedelijkheid, spottend met alles wat in eer en eerlijkheid groot werd genoemd. En de geschiedenis van den dag blijft nog maar feiten vaststellen, zooals de geschiedenis er geen kan boekstaven. Ons trof deze uitdrukking nu weer in een rapport, door den Spaanschen generaal Luque uitgebracht, over de totale verliezen der Spanjaarden geleden bij wat genoemd wordt de ramp van Annoeal. De generaal zegt, dat de Spaansche geschiedenis geen désastre van dezen omvang kent.

Van het leger van 24.085 krijgslieden, waarvan 3784 inlanders, onder generaal Silvestre, is niets over. Zij zijn met bewapening en al, waarbij 250 stukken artillerie, automobiel-vrachtwagens, vliegtuigen, in handen der Riffkabilen gevallen. Toen generaal Berenguer te Melilla aankwam, om met 't overschot van het leger den weerstand te organiseeren, vond hij nog slechts 200 man en daarvan waren slechts 35 gewapend. Generaal Navarro, die van daar was uitgerukt, ten einde te beproeven de nederlaag nog te stuiten, had zelf een nederlaag geleden en was zoo met 't overschot van de voormalige bezetting van Melilla mede krijgsgevangen gemaakt.

Den 18en Juli heeft Abdel Krim, hoofd der Beni-Oeriariel-stam, de stellingen bij Igueriben en Annoeal aangetast; de nederlaag der Spanjaarden, daar ingezet, bleef aanhouden. Den 15en Augustus hadden alle Spaansche bezettingen zich moeten overgeven.

Spanje heeft nu weer 70.000 man met 150 kanonnen ter beschikking van generaal Berenguer gesteld om de geleden smaad te wreken, de gevangenen te bevrijden, en de strook tusschen Moeloeija en de Kertrivier te heroveren. Zal het geen vermeerdering van de ramp worden? Als men te gauw wil vooruit komen, loopt 't zeker weer mis. De taktiek van den mohamedaanschen tegenstander blijft een onvoorzichtigen opmarsch toelaten, om daarna rug en flanken te bestoken of onverwacht aan te vallen.

Wij hebben hierop te dezer plaatse herhaaldelijk gewezen. Wij hebben voor den Griekschen opmarsch naar Angora ook weer voorspeld wat nu aan 't gebeuren is, maar de halve maan schijnt onweerstaanbaar aan te trekken en ongemerkt te verblinden wien zij het in het verderf wil storten.

Als Spanje tot nu toe geen slag kreeg van zoo groote beteekenis, slagen, en zeer gevoelige, heeft 't toch in zijn Afrikaansch gebied in overvloed gehad. Wijzer is 't er echter niet door geworden; als 't noodlot harder slaat, wordt er geen andere les uit getrokken dan dat er nog meer soldaten dan den vorigen keer gezonden moeten worden, instede van tot de conclusie te komen, dat een geheel ander stelsel noodig is. Het stelsel namelijk van maarschalk Lyautey in Fransch Marokko, dat echter 't onderhouden van bijna 100.000 man vergde en dat van Spanje ook meer geduld zou vragen dan aan Iberië eigen is.

Sovjet zending naar China.

De regeeringen van Sovjet Rusland en China zijn tot overeenstemming gekomen over de zending van een zuiver commercieele commissie van Moskou naar Peking. Zij zal via Tchita-Karbin reizen. Een professor in de Oostersche talen is lid der missie, die uit Siberië eenige handelsspecialiteiten zal meenemen. Niemand twijfelt zeker aan de streng commercieele bedoeling der zending! De Sovjets immers weten stipt de handelsbelangen van de politieke gescheiden te houden; zij hebben dit weer bewezen in hunne onlangs met Engeland gesloten overeenkomst! Wij konden niet gelooven, dat Moskou van de bolsjewikische propaganda tegen 't Britsche rijk zou afzien; eerlijk gezegd mocht Moskou dit, als 't de leiding over de bolsjewikische propaganda wil behouden, ook niet doen. 't Is onbegrijpelijk dat de Britsche diplomaten dit anders gedacht en verwacht hebben. De verontwaardiging, welke zij thans over de Sovjet-trouweloosheid uitspreken, berust op onweerlegbare feiten, maar dat zij er ingeloopen zijn lijkt ons toch onnoozel. Even naief, wie nu mocht gelooven dat de missie naar Peking geen andere dan handelsoogmerken heeft. Zij staat wellicht in eenig verband met de besprekingen, die Moskou voornemens is ongeveer te doen samenvallen met die der groote mogendheden te Washington.

Duitsche mededinging.

De Schiffarhtzeitung weet te vertellen van een toenemende invoer van Duitsche artikelen in Britsch-Indië. Dit is een bevestiging van de berichten, welke reeds eerder gewezen hebben op de gewilde artikelen *made in Germany*. Het zijn vooral metaalwaren, lampen, scheikundige en pharmaceutische producten, speelgoed en likeuren, welke in groote hoeveelheden verkocht worden. Zij doen niet alleen de Engelsche waren concurrentie aan, maar vooral de Japansche, die tot nu toe de voornaamste bestellingen voor Calcutta hadden. De Duitsche artikelen munten, zegt het blad, uit door hoedanigheid en lage prijzen.

La Dépêche Coloniale (17 Sept.) komt precies hetzelfde vertellen over Syrië. In weerwil van de Fransche sympathieën, de Fransche bezetting en het Fransche mandaat

..t de Duitsche mededinging er veld. De lage stand van .. mark geeft dit land een voorrang voor zijn uitvoer..del. De bestellingen door Syrië gedaan zijn zeer belang... Zij betreffen vooral staal- en koperwaren, spijkers, ..draad, machinerieën, papier, aardewerk, glas, valsche ..eelen, speelgoed, piano's en bier.

..n milliard bezuiniging op de Fransche bezettingen in Marokko en de Levant.

..ijn er meermalen in Frankrijk stemmen opgegaan tegen ..ondraaglijk hooge militaire uitgaven, waaronder het land ..ukt blijft gaan, omgekeerd verheffen zich nu evenzeer ..htige geluiden tegen de op het budget van oorlog voor..elde bezuinigingen, die voor 1922, vergeleken bij 1921, ..r dan een milliard franken zouden bedragen.

..ad de resident-generaal Lyautey, bij zijn laatste bezoek .. Parijs, de verklaring afgelegd, den toestand in Marokko ..stig genoeg te oordeelen, om het bezettingsleger tot op ..000 strijders, w.v. 35.000 Europeanen, terug te brengen, .. regeering wil dit op 60.000 stellen. Daar maarschalk ..utey het vertrouwen van velen heeft, wordt de vrees uit..sproken, hier de zuinigheid de wijsheid te zien bedrie... Inderdaad geeft 't gebeurde in Spaansch Marokko, waar..r wij bovendien spraken, te denken. Lyautey acht de ..000 man nog gedurende een 2 à 3-tal jaren noodig.

..e sterkte in de Levant zal van 77.713 man op 35.000 ..den gebracht. Hoewel vermindering overeenkomstig den .. algemeen uitgesproken wensch is, zijn er toch die een ..groepen van meer dan de helft ineens onvoorzichtig ..ten. 't In vooruitzicht gestelde Fransch-Turksche verdrag .. op zich wachten; schuilt daar niet wat achter? Boven..en zal de troepenmacht in Algerië en Tunis van ruim ..000 op ruim 63.500, en die in Konstantinopel van 11.500 .. 7100 worden gebracht. Hiertegen wordt blijkbaar geen ..waar geopperd.

..eze troepeninkrimpingen ontlasten het budget met 1.020 ..lioen fr. Een buitenstaander zou geneigd zijn die bezui..ing eerder te gaan zoeken in de bezetting van 80.000 ..nschen in 't Rijngebied; 't is waar, daar betaalt Duitsch..d, maar de ondervinding leert dat die bezetting in vele ..olgen Frankrijk toch ook duur te staan komt.

Minister Sarraut op reis.

..en 19en September heeft de minister van koloniën, Albert ..raut, een reis aanvaard naar de Fransche bezittingen in ..t-Afrika. Per Amiral Gneydon van Brest vertrokken, ..rdt Port Etienne in Mauritanië aangedaan, daarna is ..nakry aan de beurt. Gedurende het verblijf van 6 dagen .. Guinea worden Kankan en Foeta Djalon bezocht. Daarna ..r scheep gaande naar Dakar, zal hij er den eersten steen ..gen voor een gedenkteeken gewijd aan de gewezen gou..neurs van de kolonie, Ponty en van Vollenhoven. Op .. naar St. Louis, worden de voornaamste stations der lijn ..fisque—Louga bezocht. Op den terugweg wordt van Thies .. een uitstap naar 't handelscentrum Kaolak gemaakt.

..e minister wil vóór 25 October terug zijn te Parijs, om .. Briand naar de conferentie te Washington te kunnen ..an.

De Prins van Wales op reis.

..e Prins van Wales zal de ten vorige jare door gezond..idsredenen afgebroken reis nu voltooien en er een uit..iding aan geven bovendien. In de laatste dagen van Oc..ber vertrekt hij uit Portsmouth. Hij zal Gibraltar en Malta ..ndoen. In Indië zal hij 4 maanden reizen. Ceylon, de Ge..ereerde Maleische staten, de Straits Settlements, Hong..ng worden bezocht. Den 13en April hoopt hij Japan te ..eiken, waar hij voornemens is 3 weken te blijven.

..rins Charles, tweede zoon van den koning der Belgen, ..aakt de reis mee, ingedeeld als adelborst op de Renown, ..t schip dat den Britschen kroonprins vervoeren zal.

Herdoop.

..et Britsche bestuur van Tanganyika, voormalige Duitsch ..st-Afrikaansche kolonie, heeft de namen van districten .. plaatsen verinlandscht. District Wilhelmstal is Oesam..ra, de stad van dien naam Loeshoto geworden. District ..smarckburg heet voortaan als weleer Oefipa en de haven ..van Kasanga. Het district Langenburg heet Rimgwee en .. plaats Toekoyre. Wiedhafen wordt Manda.

Mededeelingen.

Van de N.V. „Boeatan":

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING ..n Aandeelhouders en *belangstellenden* der N. V. „Boeatan", op *Zaterdag 1 October 1921*, om 3 uur ..n.m., Heulstraat 19.

Punten van Behandeling:

Verslag Financieele Commissie; Rekening en Verantwoording over 1920.

Mededeelingen.

Verkiezing Bestuur en Financieele Commissie.

Benoeming Propaganda-Comité en bespreking eener in 't voorjaar van 1922 te houden Bazar van Oost- en West-Indische kunstnijverheid- en kunstvlijtartikelen.

DE RAAD VAN BEHEER.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den heer P. de Kat Angelino, Ambtenaar B. B., op *Vrijdag 30 September 1921*, in de „Industrieele Club", Vijgendam 2—3, Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: *„Bali en zijne Bewoners"*. Met lichtbeelden.

In de pauze is gelegenheid de collectie Balische Kunstvoorwerpen van den heer De Kat Angelino te bezichtigen.

De Secretaris.
Saxenburgstraat 34.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

De heer *W. A. Uiterwijk*, O.-I. ambtenaar met verlof, stelt zich beschikbaar in October, November en December e.k. tot het houden van populaire voordrachten met lichtbeelden over *Sumatra's Westkust*.

Verdere inlichtingen bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag.

Van het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen:

De tweede Koloniale Vacantiecursus voor Geografen zal worden gehouden te Amsterdam van 27—29 December e.k.

De voordrachten hebben plaats in de bovenzaal van *„Ons Huis"*, Rozenstraat 6—32, bij de Prinsengracht.

Aangifte vóór 15 October bij den heer *Dr. H. H. Zeijlstra*, Secretaris-Penningmeester, Zwolscheweg 65, Deventer (postrekening No. 1376), door storting van *f* 3.—.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de plant- en dierkunde.

Leeraren in de Nederlandsche taal.

Leeraren in het Duitsch.

Leeraren in het Fransch.

Leeraren in de wis- en natuurkunde.

Leeraren in het teekenen (akte *Me* en *g*).

Leeraren in de Staatswetenschappen.

Leeraren in de scheikunde, allen volledig bevoegd.

Civiel- of bouwkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.

Werktuigkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.

Gepensionneerde genie-officieren als leeraren in de bouwkundige vakken bij het middelbaar technisch onderwijs.

Leeraar met K^1 bevoegdheid.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijk gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (schoolarts).
Psychiater bij het krankzinnigenwezen.
Apothekersassistenten (ongehuwd).
Analysten.
Verpleegster 1ste klasse bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Candidaat-notaris bij de Wees- en Boedelkamers.
Waterbouwkundig ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.
Electrotechnisch ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.
Werktuigkundig ingenieur voor het baggerwezen.
Civiel-ingenieur die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.
Vakkundige die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioléering en waterzuivering.
Opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Opzichter vóor de landsgebouwen.
Teekenaar bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Geologen bij 's lands mijndiensten in tijdelijken dienst.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur,
Werktuigkundig ingenieur,
Gegradueerde ambtenaren,
Opzichter werkplaats voor afd. rijtuigbouw, smederij, instrumentmakerij, voertuiglichterij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Machinisten,
Technicus voor electro-zwakstroom.
Scheikundig ingenieur ten behoeve van 's lands mijndiensten.
Scheepsbouwkundig ingenieur bij het marine-etablissement te Soerabaya.
Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst:
Electro-technisch ingenieur,
Electro-technisch ambtenaar 1ste klasse,
Electro-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adsp.-electro-technisch ambtenaar,
Telegraafopzichters 1ste en 2de klasse,
Radio-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adspirant-radio-technisch ambtenaar,
Radio-telegrafisten.
Onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Inspecteur en ambtenaar bij den belastingdienst.
Belastingaccountant.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling B van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 21 tot 28 Sept. 1921.

Nieuwe Leden.

C. H. J. van Baren, Leeraar K. W. III School, Weltevreden, Tanah Abangheuvel 130, ƒ 5.
A. C. Groeneveld, Leeraar K. W. III School, Weltevreden, Tandjoenglaan 40, ƒ 5.
C. J. Sauveur, Leeraar K. W. III School, Mr. Cornelis, Kerkstraat 38, ƒ 5.
Dr. P. A. C. H. Th. A. Scheffelaar Klots, Arts, Solo, ƒ 12.
W. F. H. Haag, Poerwosari, Solo, ƒ 12.
J. A. Soeters, Den Haag, van Beuningenstraat 34, ƒ 5.
P. K. Erkelens, Onderw. Mulo, Solo, ƒ 12.
L. A. Verhagen, Adm. s.f. Kartasoera, Solo, ƒ 50.
G. H. de Voogt, Planter, Magelang, ƒ 30.

Afschrijven.

Mevr. E. de Quant-Heijting, Den Haag, Buijs Ballotstr. 41.
K. Brevet, Kap. N.-I. L., Gombong.
T. E. R. G. Arnold, Tech. Stud., Den Haag, Andries Bickerweg 1.
Mevr. Wed. van der Willigen-Köhler, Den Haag, van der Eijndenstraat 35.

Adresveranderingen.

Mevr. van Bijleveldt, van: Scheveningen, Gevers Deijnootweg 59, naar: Den Haag, Hotel de Zalm, Molenstraat.
A. A. C. Linck, Controleur B.B., van: Oegstgeest (Leiden) naar: Den Haag, v. d. Heimstraat 1, ƒ 5.
Mr. J. H. Peter (Stud. afd. Leiden), van: Den Haag, Sweelinckstraat 158, naar: Weltevreden, ƒ 2.50.
G. J. Staal, Oud-Gouv. v. Suriname, van: Paramaribo naar: Den Haag, Koninginnegracht 141, ƒ 10.
Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum, oud-G.-G. v. N.-I., van: Buitenzorg naar: landgoed het Roode Koper te Leuvenum (gemeente Ermelo), ƒ 10.
H. Bielke, Zendeling, Zeist, van: Lage Weg 1 naar: Zusterplein 24.
Dr. A. J. F. Oudendal, Leeraar Stovia, Weltevreden, van: Salemba naar: Kramatlaan 20.
Dr. G. M. Brouwer, Arts B. G. D., van: Weltevreden naar: Tandjong-Pinang (Riouw).
Mr. G. Feenstra, Lid R. v. J., van: Weltevreden naar: Makasser.
M. Kruijt, Adj.-Landmeter, Bandoeng, van: Radiopark naar: Oud Merdika 7.
H. Ch. M. Pernis, Controleur o. d. Bel. 1ste kl., van: Weltevreden naar: Medan.
Mr. R. Verheijen, van: Poerwosari, Soerakarta, naar: Den Haag, p. a. A. H. Rusman, Willem de Zwijgerlaan 108, ƒ 5.
Mevr. J. C. de Neve-Fokker, van: Bandoeng naar: Den Haag, Boreelstraat 7, ƒ 5.
J. H. Sonne, Kapitein, van: Delft naar: Bandoeng, Dep. van Oorlog, ƒ 5.
P. D. Visser, Oud-Kap. N.-I. L., van: Scheveningen, Rusthoekstraat 52, naar: Den Haag, Frederik Hendriklaan 162.
F. van Overzee, Rotterdam, van: Heemraadssingel 144, naar: Mauritsweg 9.
Ch. A. Simons, Districts-Commissaris, van: Den Haag, Stephensonstraat 47, naar: Paramaribo, Postbus 94, ƒ 5.
H. Ph. Th. Witkamp, van: Nijmegen, Barbarossastraat 72, naar: Berlicum (N.-Br.) B. 99, Huize Landzicht, ƒ 2.50.
G. P. Hoekman, Kap. N.-I. L., van: Leiden, Oude Rijn 29, naar: Bandoeng, Dep. van Oorlog, ƒ 5.
W. H. Bisschoff, 1ste Luit. N.-I. L., van: Den Haag, Obrechtstraat 503, naar: Bandoeng, Dep. v. Oorlog, ƒ 5.
F. H. Dessauvagie, Adm. Depot Leerm., Den Haag, van: Javastraat 25 naar: Galileistraat 72. (De mutatie, voorkomende in het K. W. No. 38, is foutief).
J. Heppener, Gegrad. Ambt. S.S., van: Bandoeng naar: Madioen.
H. D. A. Obertop, Landrechter, van: Bandoeng naar: Semarang.
C. H. H. Magermans, van: Menado naar: Samarinda (Ooster Afd. Borneo).
K. H. H. Leonhard, Oud-Gezagv. K. P. M., van: Ternate naar: Soekaboemi, Boenoetweg 15.
E. J. Simons, van: Suriname, Plantage Mariënburg, naar: Den Haag, Wattstraat 14a, ƒ 3.

Contributieverhoogingen.

G. G. Hilling, Ond.-Adm. s.f. Tasik Madoe, van: ƒ 5 op ƒ 12.
H. Th. A. Merens, Tuinempl. s.f. Tasik Madoe, van ƒ 5 op ƒ 12.

Ingevuld toe te zenden aan den Secr.-Penningmeester, Heulstraat 17, Den Haag.

De Ondergeteekende wenscht Lid / Begunstiger te worden der Vereeniging „Oost en West", op een contributie van ƒ .... 's jaars (leden ƒ 5.- 's jaars minimum aan wie wekelijks het Weekblad gratis wordt toegezonden; Begunstigers ƒ 1.- minimum, als uiting van sympathie met het streven).

Naam en Voorletters: ....

....

Beroep of Betrekking: ....

Adres: ....

.........................., *den* .... *1921.*

....
Handteekening.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

TUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

FORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

HUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, Koffiedrinken en dineeren, tegen zeer billijke tarieven. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

HUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

		Prijs p. exempl.	Frankeerkosten.
a.	1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk),	f 0.50	f 0.04
	2. Onze Oost. II, **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer . .	- 0.05	- 0.02
b.	Onze West Tweede druk bestaande uit:		
	1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;	- 0.50	- 0.06
	2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman, ...	- 0.50	- 0.06
c.	Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.		
No. I.	**De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)	- 0.75	- 0.06
No. II.	**De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).	- 0.25	- 0.04
No. III.	**De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.50	- 0.02
No. IV.	**De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).	- 0.75	- 0.04
No. V.	**De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**	- 0.20	- 0.04
No. VII.	**De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**	- 0.25	- 0.06
No. VIII.	**De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**	- 0.20	- 0.04
No. IX.	**De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.20	- 0.04
No. X.	**De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** . .	- 0.25	- 0.06
No. XI.	**De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**	- 0.40	- 0.04
d.	**Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius.	- 0.25	- 0.04
e.	**„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo	- 1.50	—

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU. Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.